

SOCIETATEA DE MÂINE

REVISTĂ SĂPTĂMÂNALĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE

Anul I
N-rul 21

Comitetul de direcție: Vasile Goldiș, D. Gusti, Mihai Popovici, Gh. Bogdan-Duică, Ioan Lupaș, Onisifor Ghibu, V. C. Osvadă, Radu Dragnea și Ion Clopoșel

Exemplarul 12 lei

CLUJ, DUMINECĂ, 7 SEPTEMBRIE 1924.

C U P R I N S U L :

UNITATEA NAȚIONALĂ: Comemorarea lui Avram

Iancu Redacția
Discurs festiv Silviu Dragomir
Cuvântul studenției N. Buta

PROBLEME SOCIALE: Instrucția publică și Societatea Națiunilor

N. Dașcovici

DISCUȚII LITERARE: Manualele de școală

Axente Banciu

ACTUALITĂȚI: Noui impresii din Basarabia

Onisifor Ghibu

O scrisoare basarabeană

N. N. Albul

Cursurile Universității libere de la Vălenii de Munte

A. Buteanu

Portrete basarabene (N. N. Alexandri)

Onisifor Ghibu

PROBLEME ECONOMICE: Exportul materiilor prime

Eugeniu Giurgea

Politica economică ardeleană

V. C. Osvadă

SĂNĂTATEA PUBLICĂ: Incercări de imunizare a tuberculozei

Dr. Apostol

CRONICI DIVERSE: Post festa — Doi oratori festivi —

A cincea sesiune a Ligei Națiunilor — Târgul

de mestere din Cluj — Expoziția zootehnică —

Fapte diverse — Săptămâna economică-financiară

— Ecouri — Examenul profesorilor minoritari

— Ungaria și comemorarea lui Iancu — România

și Jugoslavia față de Bulgaria ș. a.

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: CLUJ, PIAȚA UNIRII NR. 8.

Abonamente: pe un an 600 lei. Autorități și întreprinderi particulare 1000 lei. Funcționarii publici, preoții și învățătorii 500 lei. Pentru streinătate, abonamentele sunt îndoite. În America 10 dolari. Abonamentele se plătesc înainte, pe cel puțin o jumătate de an.

ARDEALUL

INSTITUT DE ARTE GRAFICE SOC. ANON. CLUJ
Tipografie, Legătorie, Librărie, Turnătorie de litere

CENTRALA: Cluj, str. Memorandului 22. — Suc.: Tg.-Mureș, Piața St. cel Mare 9.

Tipografia execută lucrări tipografice, imprimate, cărți, reviste, în cele mai bune și mai artistice condițiuni. Secția specială pentru lucrări în colorii, trichomie, tipărirea acțiunilor pentru societățile anonime, registre de bancă etc. — Librăria este asortată cu tot felul de cărți reviste românești și streine. — Mare depozit de furnituri de scris și rechizite școlare. — Articole și instrumente muzicale. Mașini de scris.

La librăria „ARDEALUL” din Cluj se găsec de vânzare următoarele cărți școlare aprobate de Ministerul Instrucției din București:

Pentru școlile primare:

	Prețul lei
Dr. Stroia-Lăpădatu-Crișan: <i>Abecedar partea I și II</i> , ed. VIII-a No. de aprobare 308/924	10.—
Dr. Stroia-Lăpădatu-Crișan: <i>Carte de cetire pt. cl. II-a</i> , No. de aprobare 364/924	15.—
Dr. Stroia-Lăpădatu-Crișan: <i>Carte de cetire pt. cl. III-a</i> , No. de aprobare 364/924	16.—
Dr. Stroia-Lăpădatu-Crișan: <i>Carte de cetire pt. cl. IV-a</i> , No. de aprobare 364/924	18.—
Dr. Stroia-Lăpădatu-Crișan: <i>Carte de cetire pt. cl. V. și VI.</i>	epuizată
Gh. Boeriu și Gh. Codrea: <i>Abecedar fonomimic</i> ed. IV-a, No. de aprobare 21486/920	10.—
Gh. Boeriu și Gh. Codrea: <i>Metodul fonomimic</i>	15.—
P. Kiss-Dr. S. Mureșan: <i>Istoria Românilor pentru școlile primare</i> . Aprob. de Minist. Instr. București sub No. 148 090/923	20.—
Dr. Gh. Ioanovici și S. Mureșan: <i>Consttuta Patriei</i> pentru școlile primare cl. V. VI-a, ed. II. No. de aprobare 35.809/922	18.—
Iuliu Crișan: <i>Geografia României</i> , pt. școlile primare. După sistemul cel mai ușor și mai pedagogic. Ilustrată cu nenumărate hărți și tablouri din frumsețile țării. No. de apr. 15.252/922	12.—
D. Lăpădatu-I. Crișan: <i>Carte de cetire pt. cl. I-a Școalelor de ucenici Industriali</i> , ed. I. No. apr. 7194/921	22.—
D. Lăpădatu-I. Crișan: <i>Carte de cetire pt. cl. II-a Școalelor de ucenici Industriali</i> , ed. I.	epuizată
Nou! Ing. T. Filipescu: <i>Carte de cetire pt. cl. III-a Școalelor de ucenici</i> , ed. I. No. de aprobare 208/924	32.—

Pentru școlile sec. medii, normale, etc.

Nou! Blaga-Neș: <i>Fizica pentru școlile medii și secundare inferioare</i> ed. II. cu 203 ilustr. Aprob. cu No. 209/924	42.—
Nou! A. Ciorte: <i>Fizica experimentală vol. I</i> , pentru școlile superioare	100.—
Nou! A. Ciorte: <i>Fizica experimentală vol. II-a</i> , pentru școlile superioare	80.—
Nou! Prof. Dr. Ioan Popescu-Voitești: <i>Elemente de Geologie</i> , ed. II-a. Pentru curs superior al lic. Aprob. de Min. Instr. No. 269/IV-1921. Premiată de Acad. rom.	100.—
Nou! Victor Lazar: <i>Istoria Românilor pentru școlile secundare și normale</i> . No. de aprobare 192 C. P./924.	44.—
Romulus Demetrescu: <i>Elemente de Logică și Metodologie</i> , aprobată de Min. Instr. No. 1012/923	28.—
Vasile Vlaicu: <i>Curs complet de Stenografie Românească</i> pentru toate școlile secundare, comerciale etc. și pt. privați, ed. II-a,	15.—
Dr. Al. Borza: <i>Herbarul mic</i>	30.—
„ „ „ mare	40.—
A. Bena: <i>Teoria Muzicii (principiile)</i>	40.—
T. Vulpescu: <i>Teoria Muzicii</i> „	20.—

„AU PRINTEMPS”

FOST „MISSIR”

Str. Memorandului No. 11, Cluj

Stofe de Lână
 Mătăsuri
 Velururi
 Stofe pentru mobile
 Pânzeturi albe
 Covoare
 Linoleum

Vindem aproape cu

prețurile fabricelor

Ați aflat că și în România va apare un Anuar cuprinzând adresele din întreaga țară?

Dacă încă nu o știți, cereți imediat o coală de probă. De acolo veți putea recunoaște marea importanță a cărții, deoarece, cu sacrificii materiale mici, ea vă furnizează exact adresele existente, cari pot fi de foarte mare importanță pentru Comerț, Industrie, Meserii și Agricultură.

Ce conține

ANUARUL ROMÂNIEI

**pentru Comerț, Industrie,
 Meserii și Agricultură?**

Nume și adrese exacte de comercianți, industriași, fabricanți, societăți pe acțiuni și cooperative, avocați, notari, tâlmaci autorizați și experți, medici, dentiști, medici veterinari, hoteluri, cârciumi, cafenele, proprietari, financieri, exploatari agricole, etc. La fiecare localitate se găsec datele geografice, geologice, economice, politice și asupra circulației. Apoi sunt enumerate spitalele, școlile și bisericile, asociațiile de comerț și agricultură, camere de comerț și societăți, instituțiile publice, ca și instituțiile comunale și politice. — Dintr'o specificare specială, separată, pe branșe, puteți cu cea mai mare ușurință combina adresele din toată țara ale branșelor care vă interesează.

Editura

Rudolf Mosse S. A.

Agente de Publicitate
 Secția Anuare și Coduri

București, Bul. Academiei 4

Telefon 64-41.

Centrala pentru Ardeal:
CLUJ, Str. Reg. Maria 37.

Grăbiți-vă!

Grăbiți-vă!

Este o greșală a nu vizita

**Târgul de Mostre
 din Cluj**

Deschis până la 15 Septembrie 1924

Reducere de 75% pe C. F. R.

SOCIETATEA DE MĂINE

REVISTĂ SĂPTĂMĂNALĂ PENTRU PROBLEME SOCIALE ȘI ECONOMICE

Editor și redactor-șef:
ION CLOPOȚEL

REDAȚIA:
PIAȚA UNIRII No. 8. — TELEFON 308.
CLUJ, 7 SEPTEMBRIE 1924

Anul 1 N-rul 21
EXEMPLARUL 12 LEI

Comemorarea lui Avram Iancu

Evocatoarele serbări în amintirea lui Avram Iancu s'au terminat și imensul val de români dela comemorare s'a răspândit acum pretutindeni în lungul și latul țării, ducând în palate și în colibe icoana celui mai mare personaj tragic din trecutul nostru dincoace de Carpați. De-acum Avram Iancu patronează în colibi și în palate, numele lui stăruie pe buzele moșnegilor și copiilor, în descrierile pline de pitoresc ale celor văzute și în repetările celor auzite la Tebea, Baia de Criș, Cămpeni, Vidra, pe muntele Găina și la Cluj. El este ciceronele sentimentelor noastre, sfântul gândurilor noastre și îndrumătorul pe căile nădejzii spre realizarea atâtor postulate ce le mai avem aceleași cu ale lui la 48. Și ar trebui să rămână așa în casele și în inimile noastre, și să rămână întotdeauna, sau măcar în clipele cele mari, în activitățile noastre serioase. Căci rămâne în afară de orice discuție un lucru: Ne înfierbântăm și astăzi pentru aceleași postulate pentru cari Iancu a ajuns amărâțul rătăcitor pe toate drumurile, aceeași dreptate, cerută de el, o pretindem stăruitor în veacul tutuor îndreptățirilor și ne chinuc aceeași himeră a desdobitocirii oamenilor. Mai cu seamă acest îndemn al tragicului nostru erou n'ar trebui dat uitării, și n'ar trebui uitat, că la comemorarea de acum a fost amintit îndeajuns îndeosebi acest al doilea Avram Iancu, pretendentul ridicării omului la înălțime, la care l-ar cere menirea ce se pretinde că o are în lume.

Pentru această mențiune dela serbări e date în onoarea lui Avram Iancu, cutorii merită recunoștința tuturor. L-au ridicat astfel pe Iancu mai presus de rolul unui lup-tător oarecare pentru desrobirea unei națiuni de sub jugul alteia. Rătăcitorul atât de clasic cu fluerul de prun ce i-a rămas ca să cânte din el înfrângerea celuice a luptat cu fatalitatea, va fi astfel acelaș mare reprezentant al omenirii peste veacuri întregi, când depărtarea dela zilele împilării ungurești va fi șters mult din amintirea lui, odată cu amintirea visului urât al mileniului de robie.

Ca un pendant, au venit celelalte: Regele a fâgăduit concursul său și a cerut guvernului inițiativa desrobirii materiale a moșilor. Mitropolitul primat a cerut să se redea moșilor pădurile acaparate de toți străinii de pretutindeni. Iar ceilalți oratori n'au lipsit deasemenea cu apăreri la situația materială a moșilor din 1848, ca și cum ar aminti celor de astăzi, că stările de lucruri nu s'au schimbat încă. Pe urmă fâgăduelile făcute pentru culturalizarea Munților Apuseni.

Astfel, cultul celor mari ai românismului se dovedește și practic, nu numai o simplă chestiune de recunoștință, de educație, sau de comunitate a omenirii eterne.

Tot practic s'a mai arătat și pentru altceva: peste tot, dela Tebea la Cluj, s'a înfrumusețat, s'a reparat, s'au făcut din nou sau s'au făcut acum întâioară, atâtea lucruri neglijate de administrație, încât îți era mai mare dragul să-ți plimbi ochii pretutindeni. Nu mai vorbim de podoabele de comandă. Subliniem însă afirmațiunea, că dacă am fi o țară care să-și poată permițe așa ceva, ar trebui ca chestiune de educație în gospodăria publică, în respectul frumosului și salubrității, să facem serbări în tot lungul și latul țării: numai pentru reparatul drumurilor, spoitul caselor, măturatul străzilor și desființarea insalubrității. E și aceasta chestiune de cultură, și cultul marilor morți nu'l atinge întru nimic.

Dacă am spus acestea, am spus totul despre aspectul drumului triumfal al amintirii lui Iancu de-alungul Munților Apuseni. Iar în ansamblul acesta, Panteonul dela Tebea s'a încadrat ca un diamant. „Cimitrul eroului Avram Iancu“ este o operă de artă indiscutabilă, pentru care d. căpitan Iorga, inspector regional al „Morminților Eroilor“ merită recunoștință. Mormântul lui Avram Iancu a fost lăsat singur în fața bisericii. La dreapta lui sunt tovarășii de arme ai lui Iancu: Buteanu, Groza, căpitanul Tisu, iar mai la dreapta eroii necunoscuți din războiul României cu Ungaria în 1916—18.

Încă din lucru frumos, care nu se va uita: defilarea tuturor țăranilor în fața mormântului lui Iancu, pe dinaintea suveranilor. Momentele, când sate întregi sărutau mâna Reginei în fața mormântului lui Avram Iancu, se vor aminti nepoșilor peste decenii.

Din discursuri am spus ce trebuie reținut. Să se mai rețină importanța ce s'a dat „Asociațiunii“ la Cămpeni, și invitația ce i-a făcut-o pentru Basarabia I. P. S. Sa Arhiepiscopul Gurie.

Iar la Vidra și pe Muntele Găina, manifestația n'a mai fost numai importantă sau numai un memento și-o îndrumare: aci s'a manifestat arta și tradiția și a fost ceva neîntrecut. Amiralul Beaty, care a fost de față împreună cu soția și domnișoara Beaty, amândouă în port românesc, va avea ce spune în Anglia despre simțu artistic al românilor. În hora care s'a întins, suverani, guvern, arhieriei și popor la olaltă, s'a arătat că fără să cunoaștem democrația din cărți, suntem democrațici de acasă. Iar muzeul dela Vidra, opera „Asociațiunii“, ni-a amintit, că începem să respectăm mai mult tradiția și trecutul nostru.

Să și începem, și să o facem numai așa de frumos, cum am făcut-o acum, la Tebea, la Baia de Criș, la Cămpeni, Vidra și Cluj.

AVRAM IANCU

Discursul rostit de prof. univ. Silviu Dragomir, în ședința solemnă a Asociației ținută în 31 August sub prezidenția M. S. Regelui la Câmpeni

Sire,

Mărită Doamnă,

Trei sferturi de veac s'au strecurat, de când plaiurile aceste adumbrite de brazi seculari răsunau de chiotul de izbândă și cântecele de vitejie ale Moșilor. Lăncerii lui Avram Iancu cutrierau, zi și noapte, acest cuib cald al Câmpenilor, care a dat adăpost celor mai străluciți eroi ai poporului nostru. Aici, în cartierul general al „legiunei aurarie gemine” țeseau planuri perfecții legiunilor și tribunii poporului. Un tânăr de-o maturitate neobișnuită la vârsta sa, inzestrat de D-zeu cu tot ce-l poate face să pună stăpânire pe sufletul semenilor, conducea sfaturile politice și operațiunile de războiu. Avram Iancu, Regele Munților, a fost legat de pământul, care l-a născut, prin mii de fibre, dar mai ales prin partea de pasiune, însuflețire și energie, care a cheluit-o din belșug, în mediul admirabil de potrivit pentru luptele și aspirațiile sale.

Evenimentele, cari au dat un relief atât de strălucitor figurei sale de erou și apostol martir, s'au petrecut într-o epocă deosebit de vajnică pentru poporul românesc de dincoace de Carpați. Dar pe cât de scurtă și fulgerătoare a fost desfășurarea lor, tot pe atât de adâncă și trainică a rămas întipărită în memoria generațiilor, cari le-au succedat.

Sire,

Dacă privim mișcarea Românilor ardeleni din anii 1848 și 49, când personalitatea lui Iancu a devenit istorică, trebuie să ne dăm seamă, că ea a fost cea dintâiu afirmare politică conștientă și energică a poporului nostru. Lipsiți de condițiile esențiale, între cari se poate făuri o politică națională, supuși încă și în jumătatea primă a veacului XIX. unor concepții medievale de drept cari îi apăseau cu greutatea lor de plumbi Români din Ardeal au săvârșit totuși una din minunile, pe cari prevedința ni le-a rezervat darnic în drumul către realizarea firească a idealului național. Generația dela 48, a fost, într'adevăr, vrednică de clipa măreață, pe care a trăit-o și dacă aspirațiile sale au rămas neînfăptuite, sămânță imprăștiată cu atâta generozitate, avea să incol-

țască incurând și să dea roadele dorite.

În acelaș moment, în care Simeon Bărnuțiu ridică, în Sibiiu, drapelul naționalismului curat, în tot Ardealul se auzeau, tot mai deslușit, glasuri hotărâte, cari încercau să formuleze programul național: la Cluj o pleiadă de tineri entuziaști aveau curajul să susțină, chiar și în întrunirile ungurești, dreptul limbei noastre; în Orăștie se plămădi atunci un admirabil ultimatum către dieta din Cluj; în Blaj, Lugoj și și Brașov tineretul, înflăcărat, profitând de o mai mare libertate de acțiune, se dovedi bine preparat pentru o propagandă imediată, iar în Târgul Mureșului, unde se adunase un număr considerabil de juriști și avocați români, proclamarea minimului de postulate naționale trezi un vișor de proteste din partea populației maghiare. Din acest mediu și inzestrat cu tot bagajul ideilor de libertate și democrație ale timpului, apare, alături de tovarășii săi, Avram Iancu. Tânărul modest și sărguincios, prietenul devotat și tovarășul vesel de până aci fu, pare-că transfigurat. Noul val, ce străbătea Europa îi răscoli sufletul, care păstra, fără îndoială, ca o moștenire sfântă, pomenirea răzbnării lui Horia.

În acest chip începe epepeia lui Iancu și se desfășoară treptat din ajutorul adunărilor naționale ținute în primăvară și până la cea de a treia adunare dela Blaj.

În acest răstimp ideea națională realizase progrese uriașe. Ca un râu cu matca plină, cu cât își purta mai departe va urile, cu atât își deschidea tot mai largă și mai luminoasă ținta izvorărei sale: *restituirea acestui popor, de obârșie nobilă, în drepturile sale firești*. Piedecile, pe cari le întâmpinară eele două delegații românești trimise la Cluj, Pesta și Viena, în loc să stângă avântul tineretului, îl îndrituiră la o acțiune și mai violentă. „Brațele noastre”, spune Iancu într'una din scrisorile sale „din 15 Mai până la ora cea fatală deschise au stat, ne-am oferit fraților maghiari de cei mai sinceri amici pentru toate adversitățile timpurilor viitoare, numai să ne garanteze naționalitatea, pe temeiul dreptului egal. Dumnia lor însă, în loc de-a dobândi inima unui

popor compact din mai multe milioane, întrebuintară sbiciul teroristic”. Într'adevăr Ungurii chiar și cei mai dispuși a face concesii „cetățenilor de buze române”, nu recunoștea nicidecum deplina îndreptățire a *națiunii române*. Atât proiectul de lege al baronului Wesselényi, cât și cel alcătuit de comisiunea zisă regnicolară se întemeiau pe concepția despre unitatea națională a statului maghiar și erau departe de-a mulțumi măcar pretențiile celor mai moderați. Dar în afară de imprejurararea, că dorințele juste ale Românilor au fost desprețuite și refuzate, în Ardeal se instăpâni un adevărat regim de teroare. Chiar și după statisticele oficialității austriace numărul jertfelor culese dintre intelectualii și țărani români a fost foarte considerabil: peste patru mii de vieți omenești au botezat cu sângele lor primul avânt de libertate al națiunii române. Numai în partea sudică a Transilvaniei, în județele conduse de Sași, precum și în țara Oltului mai găseau adăpost cei refugiați dinaintea furiei, care se deslănțuise. Versul poporal din acel timp zugrăvește admirabil icoana acestor stări:

Dragă țara Oltului,

Câte lunci

Atâtea cruci,

De-a dragul să te tot duci.

Dar țara Ardealului,

Câte lunci

Atâtea furci,

De urât să nu te duci.

Iancu suferise în răstimpul acestor prigoniri mai mult din pricina, că era osândit să aștepte cu răbdare, până când energiile neamului său se adunau pentru a storce cu puterea brațelor, ceea-ce bărbații politici ai Românilor n'au fost în stare să obține pe cale legală. Neastâmpărul său din acel timp fu potolit, în fine prin nvoile hotărâri ale adunării din Blaj, între cari cea mai de căpetenie a fost, fără îndoială, înființarea gardei naționale române. Astfel constituit Iancu legiunea din munți, căreia îi dete numele de *legiunea auraria gemina*, în vreme ce Axente Severu își aduna cetele la Blaj, Constantin Romanu la Reghin, Nicolae Solomon la Hațeg, Popoviciu Marțianu la Șebeșul-Săsesc, iar Vasile Moldovanu la

Cetatea de Baltă. Comitetul din Sibiu proiectase să înarmeze 16 legiuni cu un uriaș efectiv de 195 mii de oameni, dar se văzu încurând în imposibilitate de-a câștiga un număr atât de mare de arme. Generalul Puchner, care rămase în Ardeal să reprezinte pe împăratul din Viena n'a avut niciodată încredere deplină în Români și de aceea nici nu le-a dat, decât un număr prea neînsemnat de arme. O statistică oficială din Septembrie 1849, când s'au cules armele de către armata austriacă și dela populația română, ne spune exact cifra armelor ce au fost distribuite prefectilor români, în cursul revoluției: 2120 arme militare, 480 flinte cu percusiune, 1802 arme de vânat și 598 carabine. Dintre aceste arme legiunile lui Iancu și Buteanu nu au primit mai mult ca 1200 arme bune, astfel că și Moșii au fost nevoiți a se înarma cu furci, coase și mai ales cu lănci, pentru a nu întâmpina pe dușman cu brațele goale.

Pentru a înțelege totuș succesul strălucit al acestor armate de legionari trebuie să pomenim faptul, ce surprinde pe oricine răscolește arhivele guvernului maghiar din timpurile acelea: unanimitatea cu care țărănul nostru s'a ridicat deodată în toate ținuturile locuite de Români. În fiecare zi Kossuth primea rapoarte dela comisarii săi despre revolta populației române, care se împotriva mai ales recrutărilor forțate ale cărmuirii. Interesant e, că asemenea mișcări sângeroase au fost în ținutul Oraviței, între Lugoj și Lipova, în regiunea Aradului, apoi, în Chioar, Sătmar și Maramurăș, prin urmare tocmai în regiunile, unde comitetul național nu ajunsese a organiza rezistența. Comisarii guvernului unguresc recunosc, că mobilul principal al acestor mișcări era instinctul de conservare națională. Cu atât mai vărtos alerga deci poporul sub drapelul prefectilor săi și în nu mai puțin, ca opt zile, se putu înghieba o armată formidabilă de aproape patruzeci de mii de oameni, care făcu expediția de desarmare a orașelor și taberelor ungurești înșiruite pe linia, ce duce dela Teiuș până la Cluj. Era prin urmare terenul deplin preparat pentru această mișcare națională; poporul aștepta cu înfrigurare glasul conducătorilor săi și când văzu, în fruntea cetelor, cari inundau văile, pe Avram Iancu, instinctul popular, care arareori se înșeală, recunoscu în el pe eroul visat, pe *Crațul Munților*. În aceasta

consistă taina popularității, pe care și-o câștigă repede și pe care, deși destinul îi hărăzi lungi ani de suferință, nu o mai perdu niciodată. Evenimentele ulterioare, din Decembrie 1848 și până în toamna anului următor, justificară pe deplin nădejdiile legate de tânărul Iancu. El știu să țină piept și cu un dușman mai puternic și închis în cordonul său de fer, izbuti să zdrobească, una câte una, armatele, cari se încumetau să pătrundă în munți.

Cu deosebire în răstimpul cât fu izolat în munți faima sa crescuse și numele său de viteaz se răspândi pe tot pământul românesc. În afară de cordonul lui Iancu situația politică se schimbasesc în defavorul cauzei noastre. Nepriceperea și lipsa unui plan unitar de operațiune pricinuiră încurând înfrângerea și disolvarea armatei imperiale din Ardeal. Ungurimea prinse din nou curaj, astfel, că satele românești, dela Cluj până la Brașov, fură asaltate și decimate din nou de către voluntarii și honvezii unguri. Goana după fruntașii români fu deastădată și mai crâncenă. Cei mai mulți se refugiară la Iancu în Câmpeni, unde, mai ales după ce și comitetul național prezidat de Bărnăușiu, trebui să fugă peste Carpați, se constituise un adevărat sfat național. Dar și bătăliile, cari se angajară în felurite puncte ale cordonului erau mai inverșunate: o luptă pe viață și pe moarte începuse. Ungurii surescitară de rezistența grădăioasă, ce li se opunea, duceau acum un adevărat războiu de exterminare împotriva noastră, care ar fi prăpădit toată floarea Ardealului fără de eroismul Moșilor lui Iancu.

Tabăra din Câmpeni era ultima speranță a luptătorilor, cari apărau cu desnădejde cordonul morții. Înștiințat prin ștăfete despre toate fazele acestui războiu, Iancu trimitea ajutoare, în timpul cel mai scurt, pretutindeni, unde primejdia se apropia. Făcând neincetat drumul între Câmpeni și Abrud, între Abrud și Mihaileni, unde avea comanda prefectul Buteanu și unde, din Februar pînă în Aprilie luptele n'au contenit nici o clipă, Iancu nu numai îmbărbăta cetele de Moși, cari îl priveau cu mândrie și satisfacție, ci știa să verse curaj și în inima tovarășilor săi, prefecti și tribuni, cari aveau momente de șovăire. De aceea sunt caracteristice cuvintele lui Simion Prodan Probu, care păzea cordonul între Aiud și Teiuș: „*ni-se par mai bune și mai*

dulci poruncile tale și poporul cu peste fire iubire ascultă glasul tău, când le citesc o carte dela tine pare-că reînvie". Poporul credea în eroul său, cum, în ceasurile grele ale crizei dela începutul anului 1849, credea tot Ardealul în acest mântuitor. Avram Iancu răspundea însă, de fapt, acestor nădejdi. El organiza, cu multă dibăcie satele în lăntul cordonului, pentru a asigura ordinea și disciplina atât de necesare într-o cetate închisă ca munții. Făcu recrutări noi pentru a spori numărul luptătorilor și stăruu atât de mult la comandantul cetății din Alba-Iulia, încât obținu, în fine, la 20 Februarie 1849 o cantitate mai mare de muniție și un tun mic, de un funt.

Până atunci Românii nu dispuneau decât de tunuri de stejar. Ele se făceau din fier vărsat căpușit cu lemn, cu cari trăgeau o singură dată pentru a speria pe inamic. Așa spre pildă în lupta de pe Vârful Traișului lângă Huedin, Moșii au pus în acțiune două tunuri de lemn pe cari au fost nevoiți pe urmă a-le lăsa în mâna dușmanului. Prin Martie încercă un ceasornicar din Abrud cu numele András să verse tunuri de fer, dar nu izbuti. În aceeaș vreme însă în Câmpenar, Nicolae Mucea, izbuti a vărsa trei tunuri, dintre cari unul a fost dat lui Axente, care l-a dus la Blaj, iar după terminarea războiului a fost așezat în cetatea din Alba-Iulia. Al doilea n'a reușit. Pe acesta l-a dus Iancu la Vidra, unde l-a păstrat câțva vreme și după revoluție, iar al treilea a fost pus în funcțiune, însă fără de succes, în cursul bătăliilor, ce s'au dat mai târziu. Muniția și tunul primit din Alba-Iulia le aduse la Câmpeni căpitanul de geniu Oprea Circa, la a cărui stăruință se hotărâse colonelul apărător al cetății să-le trimită lui Iancu. Aceasta e istoria tunurilor lui Iancu, despre cari bătrânii noștri vorbeau cu atâta entuziasm.

Iancu prevăzuse, că în primăvară Ungurii se vor opinti din răspuțeri pentru a cuceri Munții Apuseni, ultima citadelă, care rezistase cu izbândă. Nu numai motive de ordin strategic, ci mai vărtos cele de ordin politic îl îndemneau pe Kossuth să soluționeze cu vârful sabiei chestiunea română. În scrisorile sale intime se plânge de atâtea ori de punctul vulnerabil al politicii sale, care era Ardealul. Prin urmare aici dușmanul era așteptat; Iancu, Buteanu și Popa Balint vegheau cu ochi de vultur pentru a nu fi surprinși, iar

Axente, care s'a retras deasemene între acești munți ocrotitori ținea strajă, cu resturile legiunii sale, pe valea Ampoiului. Lupta, care se încinse, în Maiu și Iunie, cu Hattvani și Kemény Farkas fu o încăierare năpraznică. Iancu își legitimă misiunea, ce o luase dela poporul, care, după o robie milenară, își servea acum pentru întâia dată o satisfacție strălucită. „Ne-am încrezut în Dumnezeu și în dreapta noastră cauză și ne-am pregătit să primim pe dușman cum se cuvine“ spune Iancu în graiul său ce ne evoacă pilda marilor voievozi, biruitori în lupte și smeriți în fața puterii divine, care i-a făcut slujitori credincioși ai poporului.

Dar biruințele secerate cu atâtea jertfe impuneau noi îndatoriri eroului. Comitetul național nu mai exista, fruntașii din Sibiu redactau petiții către Împăratul cel tânăr, încercând să-l convingă despre dreptatea cauzei noastre. Acasă, în Ardeal, politica naționalismului intransigent, o reprezenta acum Avram Iancu. Să nu ne închipuim însă, că la vrâsta sa tânără, abia trecuse de 24 ani, n'ar fi dispus de maturitatea, pe care o reclamă rolul de reprezentant politic al unui popor. Dar omul faptelor, smuls din mediul singur propriu ființei sale, se mistuia ca o făclie aprinsă în întunerecul nopții. Frământările politice, cari au succedat epocii glorioase de lupte, au fost pe cât de vajnice, pe atât de dramatice. Sufletul lui Iancu inadapabil cu atitudinile, cari înecă idealul visat într'un compromis tranșant și de dragul unor anume interese personale reprimă porniri sincere, mari și trainice, izvorite din adâncul masselor, acest suflet generos, nu s'a putut indoi în fața realităților politice, pe cari le-a creiat vieța.

Sire,

Situația politică a Românilor din Ardeal în criza grea din acea vreme nu mai deschidea perspectiva luminoasă de anul trecut. Delegațiunea, care lucrase de mai multe luni în Viena aștepta zădarnic răspunsul Împăratului la petiția din 25 Februarie 1849 și la „urzoriile“ numeroase, prin care se cerea o soluție. Postulatul de unire a tuturor Românilor din monarhia austriacă într'un singur corp național nu obținuse aprobarea Curții. Ministrul Bach se pronunțase la 10 Martie în potriva acestui program național, din din motive de oportunitate lesne de înțeles amăna, răspunsul așteptat

de fruntașii români, pe cari îi amenința totuși cu vorbe și promisiuni. El izbucni să tăragăneze acest joc perfid dela începutul anului 1849 și până către finele lui Iulie, când răspunsul său, ce echivala cu un refuz, izbi ca un fulger delegațiunea română, din care acum făceau parte nu numai Ardeleni, ci și Bănățeni, Ungureni și Bucovineni. Câtă distanță dela programul generației de atunci și până la ofranda imbiată cu anume rezerve. „Mântuirea națiunii române, condițiunea dezvoltării ei de sine, a ridicării și a existenței ei ca națiune, precum și împlinirea chemării ei în interesul monarhiei întregi, prin urmare, practica punere în lucrare a principiului egalității de drept față de națiunea română, într'adevăr nu stă în desbinarea ei, ci numai și numai în împreunarea tuturor Românilor din monarhia austriacă într'un singur corp, cu declararea pământului locuit de națiunea română ca țară ereditară“. La acest program Bach la răspundea: „Românii sunt ridicați la egală valoare și la egale drepturi cu celelalte națiuni și prin aceasta la este garantată egala dezvoltare a naționalității lor, precum și participarea la instituțiunile libere comune, acordate tuturor popoarelor din imperiu, între marginile precizate în constituție“. Dar delegația dela Viena replica cu deplină îndreptățire, că „un asemenea drept va fi literă moartă pentru Români, dacă nu se vor uni toți într'un singur corp național față cu celelalte națiuni conlocuitoare, corp cu totul independent, atât cu privire la administrație, cât și la legislativă“.

După intervenția rusească Curtea din Viena nu mai avea motiv a se teme de Români ardeleni și de fapt, incurând după aceea, ministrul Bach, care era sigur de izbândă desăvârșită a armatelor austro-ruse, opri pe delegații noștri de a se iscăli drept reprezentanți ai națiunii române, dela care n'au primit nici un mandat. Evident, că ei deveniseră incomozi reacțiunei, care învăluie pe tânărul Habsburg și care era departe de-a sublinia în dicționarul său cuvântul de grațitudine.

Avram Iancu fuse ținut în curent cu fazele acestei politici până către jumătatea lui Martie, când desființarea comitetului prin învingerile generalului Bem îi luară posibilitatea de-a se mai informa. Dar și din câte cunoscuse până atunci din manifestațiile imperialilor în Ardeal și-a putut închiega convingerea, că

neamul său își poate găsi mântuirea, numai în sine însuși, în puterea brațului său vânjos și în sufletul său eroic. Avem știri, cari ne îndreptățesc a susține o asemenea afirmațiune. Intre ele mai întâiu legăturile lui Iancu cu A. G. Goleșcu (arăpila), vărul Goleștilor, un naționalist înflăcărat și un bărbat politic, care avea mai multă experiență politică și un orizont mai larg, decât Ardelenii. Goleșcu veni către Crăciunul anului 1848 la Câmpeni, unde stete aproape două luni, ca oaspe al lui Iancu. În toată această vreme distinsul boier muntean, discuta cu Craiul Munților sortile de izbândă ale revoluțiunei române. Cunoaștem din scrisorile sale multe din păreri, pe cari le-a împărtășit atunci fruntașilor noștri. El „se amorase“ de Iancu într'atâtea, că îi descoperi planurile, ce și-le făceau emigranții entuziaști din Muntenia. Cetindu-i corespondența sa din Constantinopol și Paris, îi arată, că Ion Brătianu, „comisariul nostru din Paris“, cum spunea el, lucrează și în interesul Românilor din Austria și că „în amestecătura aceasta grozavă“ trebuie să se constituie „Romanismul, imperiul român din cele opt milioane de suflete românești. Datoria lui Iancu este de-a „constitua pe cei 4 milioane de Români de către Austria“, în vreme ce Gheorghe Magheru va avea gloria să câștige izbândă în principate. Când scria aceste șire lui Iancu din Zlatna, Goleșcu primise tocmai știri dela Brătianu, că Franța și Anglittera vor să silească pe Ruși de-a evacua principatele și că în chipul acesta, lesne se poate naște o conflagrație europeană, o amestecătură grozavă, din care poporul nostru poate numai profita. În fine Goleșcu aduce și o invinuire justă politicei ardeleni: „Frate Iancule! Români din Ardeal sacrifică vieța pentru naționalitate și ei nu caută să trimită oameni în Paris, Berlin, Viena, Francfort, spre a culege rodul ce trebuie să iasă din lucrurile făcute cu sângele a mii de Români și cu averea a sute de sate pustite. Înzădar va sămăna cineva, dacă nu ne vom gândi și la secerat... Acum sau niciodată putem face și treaba noastră, făcând pe acea a altora. Astă împrejurare favorabilă este trimisă de providența Romanismului. Să căutăm ca Românul murind pentru împărat, să moară și pentru națiunea sa. Precât este de însemnătate mare a avea arma în mână și a onora cu trium-

furi pe bravii noștri apărători, onorându-ne noi înșine, când onorăm bravura și eroismul lui Iancu, pe atâta este și pana în mâna omului... spre a storce foloasele bravurei pe calea diplomatică". Asemenea sfaturi și zugrăvirea unor planuri atât de mărețe vor fi impresionat profund pe Iancu, cel mai fanatic adept al libertății naționale, care pentru noi, cum ne-a învățat istoria, nu s'a putut realiza fără de realizarea integrală a unității naționale.

Căpitanul Ivanovici, după terminarea revoluției, face, în raportul său, următoarele constatări interesante: „Din Muntenia s'au refugiat în Ardeal (la Iancu) insurgenții Goleșcu, Ionescu, Bălăceanu, Andrianu și Vițian (Racovița). N'am reușit să stabilesc de către cine au fost trimiși în prefectura de aici. Impreună cu prefectii Iancu, Buteanu și Dobra ei țineau fără de teamă (unverhohlen) cuvântări în potrița armatei și în potrița prea înaltei case imperiale." Deci Iancu, conștiu de răspunderea, care apăsa umerii generației sale, împărtășea ideile Goleșcului: lupta în contra Ungurilor alături de Habsburgi a fost o tactică momentană impusă de împrejurări, iar nu un principiu politic: „Nu fiți mici la credință", spunea Iancu în Iunie 1849, „înșelându-vă, că noi am fi oarbe instrumente ale Camarilei și că principul nostru ar fi singur negru-galbinism, după cum vă place a crede. Nu, domnilor, nu! Noi suntem oamenii libertății! Pentru asta am revoltat pentru asta ne-am vărsat și suntem hotărâți a ne vărsa sângele până la ultimul Român." Cine vorbește astfel, știe ce vrea și prin aceasta se deosebea Avram Iancu de o seamă dintre contemporani: el se considera instrumentul națiunii sale, pentru a cărei izbândă lupta. De aceea când veni la Câmpeni Nicolae Bălcescu celălalt apostol al naționalismului, deși recomandă o tactică imposibil de urmat, împăcarea cu Ungurii, fu primit cu căldură de către Craiul Munților. În fond crezul lor era identic: unul spunea atât de frumos în graiul său, ce fascina, că „până când un popor nu va exista ca națiune, n'are ce face cu libertatea", ceea-ce Iancu se străduise a dovedi cu fapta. După încheierea revoluției Bălcescu nu pregetă a aduce eroului nostru pri-nosul său de admirație, caracterizând actele de vitejie ale lui Iancu: *una din faptele cele mai minunate ale acestui minunat al XIX-lea veac. Dar și Avram Iancu trebui să-și întipă-*

rească atunci adâncul sens al ade-vărului rostit de Bălcescu, cu intuiția unui profet: *Garanția cea mai temeinică a naționalității Românilor din Transilvania stă în libertatea Munteniei și Moldovei.*" El trasa liniile programului politic, pentru a cărei realizare Maiestatea Voastră, Sire, ați tras sabia vitejească, pentru ca prin eroismul și jertfa de nesfârșită măreție a ostașului român, să desăvârșiți opera generațiilor mari ale neamului românesc.

Câtă dreptate avea Eudoxie Hurmuzaki, farul luminos al fraților bucovineni, să fixeze, la sfârșitul anului 1849 următorul bilanț: „Din parte-mi, chiar de și ultima mișcare a Românilor nu ar fi avut alt spor, eu totuș aș binecuvânta apropierea duhurilor, unirea inimilor, frățietatea caracterurilor, solidaritatea soartei, combucurarea și compătimirea unuia cu toții și a tuturor cu unu, care au izvorit din aceea mișcare și prin care răsclătutul trup al națiunii noastre, fără indoială s'au indesit și s'au închiegat." Relațiile lui Iancu cu Goleșcu, Bălcescu, dragostea sa pentru Racovița, nepotul Goleștilor, care s'a luptat în legiunea lui Iancu și entuziasmul, cu care îi dădea știri din Moldova, Nicolae Ionescu, care a petrecut vre-o trei săptămâni în tabăra lui Iancu dela Câmpeni, dovedesc, de fapt, această apropiere a duhurilor și unire a inimilor românești.

Odată cu înaintarea armatei austro-ruse, regiunile românești din Ardeal, cari au stat aproape o jumătate de an sub ocupația ungu-rească, se umpleau din nou de viață. Oamenii se întorceau, rând pe rând, în satele pustiite și părăsite, dornici de o viață nouă și plini de nădejdi pentru un viitor mai fericit. Mai ales intelectualii români, cari au suferit nespus de mult, se bucurau de zorile libertății făgăduite. Iancu, înconjurat de cele opt tabere de Moți, vedea că Ungurii nu i mai pot smulge izbânda stăruinței eroice. Cordonul din Munții Apuseni rezistase în mod strălucit. În 8 August Nicolae Bălășescu îi scria din Sibiu: „Frate Iancule! Generalul Lüders m'a invitat să te înștiințez, eă în zilele apropiate sosește la Alba-Iulia. Nu uita să te prezinți la el cu câțiva flăcăi aleși. Vei primi dela dânsul și câteva daruri. Frate, bine să grijești, nu cumva să-ți pătezi numele, pe care ți l-ai creiat. Noi privim la tine, ca la soarele de meazăzi." Iancu se prezintă în Orăștie, împreună cu Axente și cu

tribunul Szentivani, generalului Lüders, care știu să aprecieze, în cuvinte elogioase, serviciile aduse cauzei de către Românii din munți. În raportul prezentat Țarului Nicolae, generalul rus zugrăvește pe Iancu în modul următor:

„Iancu, sufletul mișcării românești, a cucerit nețărmurita încredere și dragoste a poporului său. Ori unde se arăta, îl primeau cu entuziasm; toate privirile se îndreptau către dânsul și națiunea română în el vedea pe eroul și ocrotitorul său".

Iancu mai ținu taberile sale adunate până către sfârșitul lui August 1849. În 22 August el trimise doi delegați la comandamentul din Cluj, pentru a-l anunța, că e gata să-și demită oamenii, după-ce dușmanul a fost înfrânt. Ofițerii austriaci din orașele ardeleni, instigați de Sași și de Unguri începură a lua o atitudine tot mai dușmănoasă față de Români și denunțurile lor răutăcioase sporeau în măsura, în care cetele înarmate refuzau a depune armele în masă, ca și când ar fi fost învinși. Iancu se duse la Sibiu de două ori să protesteze și numai după-ce văzu, că o rezistență față de reaua credință a clevețitorilor nu mai are nici un rost, dete poruncă oamenilor săi, să prezinte armele comisiilor, cari le adunau din comună în comună.

Prin urmare, îndată după revenirea Austriacilor îl izbi pe Iancu ingratitudea lor. În loc de-a aprecia după cuviință jertfele aduse de Români, îi tratau din nou cu neîncredere și în loc de-a răsplăti credința lor, comitetul național fu desființat și toate măsurile de represiuine, care se luară, fură aplicate și în contra noastră. Abia câțiva din funcționarii instalați pela numeroasele administrații fură recrutați dintre Români și nimic, absolut nimic, nici o măsură, nici o lege, nici măcar o făgăduință vagă nu mai dădea vre-o mădejde fruntașilor români, că lucrurile se vor schimba în spre mai bine. Nici delegația dela Viena, a cărei conducere o luase Ion Maiorescu, nu mai primi vre-un răspuns favorabil. Ba după-ce se intoarse Șaguna acasă, fruntașii români deveniră incomozi pentru noul regim, care plutea în apele reacțiunei celei mai negre.

Lovitura strașnică primită de poporul său nu-l durea pe nimeni mai mult, ca pe dânsul. Cum încrederea în eroul național nu dispăruse, de câte-ori o nouă desiluzie încerca pe

frunțasi ori pe popor, privirile tuturor se așteptau iarăși spre munți:

— Ce face Iancu ?

— Ce spune Iancu ?

Dar Iancu nu mai putea să ajute poporul său. Biurocrații reacționari îi păzeau fiecare pas: se temeau de el. În Decembrie 1849 fu chiar arestat în piața Hălmeagului, dar poporul adunat în număr mare, îl eliberă. Nici călătoria, pe care o făcu la Viena, la începutul anului 1850, pentru a se prezenta împăratului nu amelioră situația politică. Iancu fu primit cu amabilitate din partea lui Francisc Iosif, a cărui privire odihni pentru un moment asupra chipului frumos al inimosului Moș. Dar tânărul împărat stetea atunci prea mult sub înrăurirea cercurilor reacționare.

Atitudinea, pe care o avu Avram Iancu, în chestia decorațiilor, cu prilejul ultimei petreceri în Viena, ne desvălește un colț din sufletul său. Țarul Rusiei, la propunerea generarului Lüders, decorase pe câțiva din foștii prefecți ai legiunilor, între cari firește și pe Avram Iancu. Aflând aceasta guvernul austriac se grăbi a distribui și el decorații pe seama frunțășilor români. Dar nu toți primiră distincțiunile oferite. Mai ales refuzul lui Iancu făcu senzație. Poliția din Viena interveni atunci și-l invită să spună motivele cari îl determină a nu primi decorațiunea. Iancu dictă într'un proces verbal declarațiunea sa motivată. Se pare, că poliția nu îndrăsnea să prezinte ministerului acest proces verbal. Îl cheamă încă odată, invitându-l să se pronunțe scurt, fără motivare, că primește decorația sau ba. Iancu răspunse: *ba*. În Februarie 1851 Iancu se duse, din proprie inițiativă, la poliție și spuse, că persistă pe lângă cea dintâi declarație, pentru-că cum ne informează Bărnuțiu „să nu socotească cineva, că nu primește crucea, fiind-să nu s'ar zice onorat pe sine și ar disprețui darul împăratesc, ci numai din cauză, că vrea, ca mai întâiu să se decoreze națiunea sa cu îndeplinirea promisiunilor“. Peste câteva zile, poftit de poliție, Iancu plecă acasă, unde avea să primească lovitura cea mai strașnică prin nedreptatea, care se pregătea Moșilor. Când se făcu conscripțiunea cadastrală, vre-o 20 comune ale Moșilor cerură, ca proprietatea unor păduri din munți, deținute pe nedrept de fisc, să se treacă pe numele lor. Iancu le luă apărarea și

ca avocat se strădui a-le câștiga dreptate. Dar când administrația aplică violență, Moșii protestară fur-tunos. Acest proces îi măcina, încetul cu încetul, energia, iar când tribunii săi cei mai viteji: Mihail Andreica și Nicolae Corcheș fură arestați, o adâncă amărăciune îi copleși sufletul.

Călătoria împăratului Francisc Iosif în Munții Apuseni, în vara anului 1852, acceleră desnodământul fatal, iar arestarea și insultele primite în temniță făcură să izbucnească boala cu toată puterea.

Sire,

Mărită Doamnă,

Istoria Românilor din Ardeal nu are o pagină mai luminoasă, ca această mișcare, izvor ineputabil de reconfortare sufletească pentru generațiile, cari i-au urmat. Noi am crescut sub vraja povestirilor duioase, cari încoronau fruntea senină alui Avram Iancu, Regele Munților, cu o cunună împletită din florile celei mai curate mândrii naționale.

Bătrânii noștri, tribuni sau lănceri ai eroului, ne-au învățat să vedem în el simbolul, prin care revoluția dela 1848 a căpătat semnificația adevărată. „Nu vă rugăm să cereți pedeapsă asupra lui Hatvani“, spunea Iancu către un aliat al Ungurilor „că cu ce i-am fost dator, i-am plătit, nimic rămânându-ne înapoi de-a mai pretinde“. Plătind ope-sorilor pentru un trecut de durere și de suferințe, el a binemeritat recunoștința poporului, din care a răsărit. Iar dacă, răpus de ingrati-tudinea legendară a stăpânirii habs-burgice, ceea-ce a fost omenesc și trecător în ființa sa a sucombat, astăzi din adâncul mormântului, unde zace alături de cei mai iubii tovarăși, sufletul său înălțase-va lămurit pentru a sprijini mersul spre lumină al urmașilor, cari de-a puru-rea vor bine cuvânta și slăvi pome-nirea sa.

Să trăiți, Sire!

Să trăiți, Mărită Doamnă!

Trăiască Augusta Dinastie!

Trăiască și înflorească România

INSTRUCȚIA PUBLICĂ ȘI SOCIETATEA NAȚIUNILOR

Organismul pacific, creiat mai ales datorită idealismului wilsonian, respins apoi de Senatul american din cauza gravelor obligațiuni din art. 10 al pactului ce ar fi decurs, eventual, pentru independența și libertatea de mișcare a Statelor Unite, — dar menținut, totuși, prin voința marilor puteri europene și perfecționat încet-încet, până a deveni o adevărată necesitate în viața internațională, Societatea Națiunilor tinde să corespundă tot mai mult rolului său ideal. Perfecțiunea nu-i de esență umană, dar perfectibilitatea este posibilă în toate cele omenesti și Societatea Națiunilor nu-i decât o modestă operă omenească de pacificare și concordie internațională.

În acest cadru pozitiv privită chestiunea, S. N. a devenit tot mai mult, în ultimii ani, un for internațional de recurs, imparțial și drept, pentru toate diferendele, dintre State, care ar putea primejdui pacea lumii. Astfel că, astăzi, am putea spune, fără exagerare, că nu există aproape jignire sau nedreptate gravă, privind un Stat ori o naționalitate, pentru care să nu se ivească imediat în mintea tuturor cel d'întâi leac cu putință, cel d'întâi recurs după dreptate: plângerea la Societatea Națiu-

nilor. În spiritul public de pretutindeni, recursul la aprecierea și judecata înaltului for dela Geneva apare, pentru orice chestiune, ca un remediu universal.

Dacă, uneori, formularea acestui recurs împotriva Statului român ne poate supăra sau îndispune, alteori sugerarea unui asemenea recurs ne apare ca un sprijin serios și ca o garanție chiar pentru dreptatea cauzei noastre naționale. E destul să amintesc articolele de curând apărute în presa americană despre „chestia“ Basarabiei, cât și imputarea adusă S. N. că nu intervine energic în favoarea României, de partea căreia stă dreptul istoric și etnografic, pentru a înțelege imediat valoarea și însemnătatea organismului internațional cu sediul la Geneva.

De astfel, importanța S. N. pentru România nu s'a accentuat decât din ziua când regele nostru, capul statului român întregit, a făcut istorica vizită la sediul din Geneva, cea d'întâi vizită a unui șef de Stat, încoronat încă, la S. N.

După neîncrederea și ostilitatea primelor vremuri ale păcii, în special din cauza atribuțiilor S. N. în garanția de aplicare a tratatului pentru ocrotirea minorităților, organismul

pacific internațional dela Geneva fusese privit, la noi, multă vreme cu ironie sau cu dușmănie, după împrejurări, fără a se întrevădea importanța covârșitoare a consolidării sale pentru asigurarea păcii și a dreptății între popoare.

Se cuvine să menționăm aci faptul că dintre toți bărbații noștri politici singurul care a manifestat înțelegere pentru rolul S. N. a fost regretatul Take Jonescu. Într-o desbatere provocată, la Cameră, pe tema instituției dela Geneva, el a afirmat cu tărie rolul conservator și caracterul constructiv al S. N. în materia organizării vieții internaționale, prin opoziție cu bolșevismul revoluționar și distructiv al cărui triumf n'ar face decât să agraveze în lume dezordinea și haosul marelui război. Din această contrazicere fundamentală dintre cele două principii conducătoare, din scopurile diametral opuse, urmărite de S. N. și de bolșevism, rezultă și dușmănia neinduplecată manifestată printr-o furiasă contestație, de către Rusia actuală, împotriva organismului dela Geneva.

Atâta și-i deajuns să înțelegem pentru ce noi, vecinii imediați și cei mai amenințați de Rusia, avem să fim partizanii hotărâți ai principiului Societății Națiunilor și să urmărim, cu toată credința și cu întreaga convingere prevăzătoare, imputernicirea acestui organism internațional spre a face din el un adevărat arbitru ascultat împotriva eventualilor turburători ai păcii mondiale.

Dar fiindcă am vorbit de *credință* în misiunea ideală a S. N. se cuvine să explicăm acest punct de vedere.

O adevărată Societate a națiunilor, demnă de acest nume, nu este și nu poate fi altceva decât o comunitate organizată a tuturor națiunilor globului, întemeiată pe libera și egala conviețuire dintre ele, voluntar și contractual, și având drept țintă supremă înlocuirea forței prin drept în deslegarea tuturor neînțelegerilor. Așa după cum, între oameni, neînțelegerile se deslegă înaintea justiției prin formele și cu mijloacele dreptului, conflictele dintre popoare să se rezolve nu prin forță, ci prin drept, pentru că rareori cel mai tare este și cel care are dreptatea de partea lui.

Prin urmare, S. N. ca factor internațional, nu-i altceva decât traducerea în fapt, realizarea unei concepții superioare de organizare a vieții popoarelor laolaltă, de reglementare juridică a raporturilor dintre ele, prin suprimarea violențelor și a războiului, pentru ca această viață

a colectivităților naționale să se poată desfășura, pe viitor, după aceleași norme care reglementează viața socială a indivizilor din cuprinsul fiecărui Stat civilizat.

Cu alte cuvinte, S. N. constituie ultima etapă de organizare a vieții omenirii întregi, a colectivității Statelor naționale, după ce fiecare dintre aceste State au realizat, în cuprinsul lor, ordinea, dreptatea și garanția drepturilor omului.

Este sau nu posibilă atingerea acestui suprem și nobil scop?

Răspunsul la întrebare ni-l poate da nu atât raționamentul rece și calculat, cât mai ales credința în misiunea umanității și civilizației, convingerea nestrămutată că omenirea este capabilă să se ridice mai presus de scopurile sau impulsunile particulare, egoiste ori momentane spre a atinge înălțimea supremă a unor ținte universale, generoase și permanente. Numai răspândind cât mai adânc în omenire credința aceasta și înțelegerea exactă a concepției S. N., realizarea scopului devine posibilă într'un viitor nu tocmai depărtat.

Ceea ce s'a făcut la Geneva este un început plin de făgăduințe, dar pentru ca rezultatele lui să fie cât mai fericite e nevoie să se răspândească pretutindeni, în mijlocul popoarelor-membre ca și la acelea care au rămas încă, pentru moment, în afară de S. N., înțelegerea exactă și credința în scopurile organismului creiat la pacea generală. Numai cu această condiție a credinței și a încrederii popoarelor în S. N., organismul dela Geneva devine o realitate efectivă și o forță mai puternică decât toate armatele disciplinate dar distructive din lume.

Nicăeri nu se verifică mai bine ca în acest domeniu valoarea factorilor morali, valoarea opiniei publice și a convingerilor internaționale pentru a pune rânduiala și dreptate în omenire mai multă și mai bună decât s'ar pune numai prin forța unui popor stăpân asupra celorlalte, în concepția unui imperialism mondial, — sau prin forța unor grupări aliate de popoare, contrabalansându-se reciproc prin așa zisa politică de alianțe și de echilibru.

*

Pentru toate aceste motive a patra adunare a S. N. din anul trecut a votat la 27 Septembrie o hotărâre prin care se spune:

„Adunarea roagă stăruitor guvernele Statelor membre să ia măsuri pentru a face cunoscute copiilor și

tinerimei din țările respective, acolo unde acest învățământ nu se predă deloc, existența și scopurile Societății Națiunilor, precum și cuprinsul pactului.“

La 19 Octombrie 1923 secretariatul general al S. N. a comunicat textul acestei hotărâri tuturor membrilor și până la Mai a. c. a primit răspunsuri afirmative din partea a 12 State membre, oșebit de guvernul din teritoriul Saare și orașul liber Dantzig.

România nu figurează încă printre Statele care au dat răspunsul, iar aceste State care au răspuns sunt: Albania, Austria, Canada, Cehoslovacia, Danemarca, Franța, Anglia, Guatemala, Italia, Liberia, Persia și Peruvia. Luăm aceste date din nrul pe Junie 1924 din „Journal Officiel de la S. des N.“ Ulterior acestei date, o telegramă din Varșovia ne-a adus știrea că s'a hotărât și în Polonia introducerea învățământului despre Societatea Națiunilor în școlile secundare.

Prin urmare, până astăzi, 13 State din Europa, Asia, Africa și America, oșebit de Sarre și Dantzig, au introdus în învățământul public studiul despre existența și scopurile S. N.

Iată și câteva spicuiți interesante.

Din răspunsul guvernului austriac aflăm că s'au organizat conferințe despre S. N. pe lângă cursurile de istorie, drept constituțional și geografie, iar manualele respective de învățământ trebuie să cuprindă datele corespunzătoare asupra S. N.

Răspunsul guvernului cehoslovac expune legile votate pentru instituirea unor cursuri de educație civică în școlile primare și primare superioare, cursuri care cuprind, între altele și lecțiuni despre sforțările pentru asigurarea păcii mondiale și a apropierii dintre popoare, unde, firește, partea rezervată S. N. ocupă un loc de frunte.

În Anglia, învățământul public despre S. N. s'a organizat cu mult înainte de adunarea din Septembrie 1923 și chiar din școlile primare copiii primesc de vre-o două ani cunoștințe potrivite vârstei despre ființa și rolul organismului dela Geneva în sânul căruia, precum se știe, imperiul britanic joacă primul rol.

Remarcând întârzierea noastră prin comparație cu alte State europene și extra-europene, nu-i cazul, desigur, să ne alarmăm, dar trebuie să recunoaștem că orice nouă întârziere nu pune nu numai într'o lumină defavorabilă, dar ne poate vătăma și sub raportul pregătirii

intelectuale a tinerelor generații față cu noua mentalitate internațională ce s'a născut și se desvoltă după război.

Ministerul de afaceri streine împreună cu ministerul școalelor au, în această direcțiune, o operă urgentă de înfăptuit și ale cărei baze trebuiesc puse cu multă chibzuință spre a împăca învățământul despre S. N. cu înțelegerea situației României, care trebuie să fie bine înarmată și gata să respingă orice atac în tot momentul, prin mijloacele proprii, înainte de a spera la ajutorul altora.

Cu toată întâzierea oficialității, la facultatea juridică din Iași, în anul școlar 1923—24, s'a dat cuvenită atențiune S. N. făcându-se, la cursul de drept internațional public, suficiente lecțiuni despre ființa și scopurile organismului dela Geneva. După o tratare de caracter

general despre S. N., în capitolul privitor la persoanele sau subiectele de drept internațional, am revenit pe larg asupra aceleiași cu ocazia tratării mijloacelor de aplanare pacifică a conflictelor de caracter internațional, ocupându-ne de procedura recursului la S. N. și la Curtea permanentă de justiție internațională.

Învățământul despre S. N. prezintă însă, un interes mai larg decât acela limitat și special al studenților în drept, prin multiplicitatea activităților desfășurate de diferitele comisii și comitete instituite la Geneva, — și, de aceea, cred că el trebuie extins și generalizat în perioada anterioară Universității, așa cum s'a făcut în alte țări.

N. Dașcovici

Ziarist, prof. la universitatea din Iași.

CURSURILE UNIVERSITĂȚII POPULARE DELA VĂLENII DE MUNTE

Elementul românesc în orașele ardelenne — Conferințele dlui N. Jorga asupra democrației.

În Vălenii de Munte s'au adunat intelectuali din toate părțile României, români și minoritari. *Naționalismul tolerant*, cum am caracterizat îndrumarea politică ce se desprinde din lecțiile ce se fac, are nevoie de o lămurire, pe care voiu da-o imediat, reproducând cuvintele dlui Jorga spuse cu ocazia conferinței dlui prof. Petre Suciu din Turda, ținută asupra orașelor ardelennești.

D. P. Suciu a arătat în conferința sa istoricul orașelor ardelennești și evoluția populației lor din punct de vedere demografic, economic și cultural. Concluziile ce le-a tras conferențiarul din datele statistice, cari au lăsat să se întrevadă dureroasa situație a elementului românesc din orașele ardelennești din toate aceste puncte de vedere, prin faptul că s'a cerut protecție din partea statului, au avut darul să provoace un răspuns din partea dlui Jorga. Dsa, după ce a mulțumit conferențiarului pentru că a venit la Vălenii de munte, a spus că împărtășește părerile Dlui Suciu, îi dă complectă dreptate asupra felului cum vede dsa situația, aplaudă toate mijloacele de ameliorare propuse, și ține să declare că pentru elementul românesc nu dorește din partea statului nici un *privilegiu*. Cere desființarea privilegiilor avute de către foștii o-

primatori, dar nu vrea să se creeze — prin alte privilegii — alți apăsători. Elementul băștinaș trebuie prin propriile-i puteri să-și ocupe locul ce-i revine în aceste domenii, conform proporționalității sale.

Minoritarii au aplaudat călduros aceste cuvinte ale dlui Jorga, deși ideile exprimate de d. Suciu în conferința sa — al cărei subiect va fi reluat în „S. d. m.“ — s'au diferențiat de aceste — precum se vede — numai printr'o ușoară nuanță în exprimare.

D. N. Jorga în conferințele sale a pornit dela democrațiile anticității, a scrutat întocmirea socială a tuturor epocilor, a făcut o aspră critică asupra revoluției franceze, spunând că ea a înlăturat o realitate folosite, înlocuind-o cu o ideologie. Revoluția franceză, a spus, dsa a făcut o societate incapabilă de a produce lucruri mari. Multe lucruri însemnate cari totuși s'au realizat în urma ei, nu erau în intențiile guvernului revoluționar. Astfel este împărtășirea țăranilor, prin care s'a creat proprietatea țărănească prin care rezistă Franța.

După ce a criticat astfel marea revoluție dela 1793, și era natural să o critice fiindcă dsa susține că idealul realizării democratice este „creșterea poporului în așa fel ca rândurile (clasa) conducătoare să se po-

ată înoi mereu, fără sgușdări — a trecut la democrația socială de azi pe care a declarat-o drept tot ceea ce poate fi mai antisocial.

În ceea ce ne privește pe noi, pe români, d. Jorga a arătat organizația democratică a neamului nostru în vechime, cu satul „ca o mare realitate democratică a noastră.“ Satul e cel dintâiu grup social la români, diferind mult de comuna creată de Regulamentul Organic. Satul s'a creat el: cel ce s'a așezat întâiu în el e „moșul“. Averele lui „moșie“, iar ascendenții lui „moșeni“ ori „moșneni“. Streinul e încorporat prin intrarea în familie. Voivozii sunt considerați mai târziu ca locuitori ai împăratului dela Roma ori sultanul dela Tarigrad. Domnia pământeană se desvoltă prin ridicarea la rangul de „domni“ (împărat) a unuia dintre voivozi. Domnul are toate semnele distinctive ale împăraților, se îmbracă în haina de purpură etc. El leagă actele împreună cu „boierii mei“ cari reprezentau ținuturi. Că Domnul era considerat ca fiind la dispoziția tuturor se vede din vorba poporului: „domnul n'are ușe“. Cei dintâi cari au introdus principiul absolutistic al centralizării au fost domnii fanarioși, considerați mai întâi ca funcționari.

Statul nostru de acum este statul dela 1834 (organizat de Regulamentul Organic făcut de ruși în colaborare cu boierii țării) și cel dela 1868. Boierii dela 1834 nu cunoșteau istoria țării, cei dela 1868 cu studii făcute în streinătate mai aveau încă un defect: erau boieri de cancelarie iar nu boieri vechi, dela țară, cunoscători ai unor nevoi momentane. Statul român de azi, ieșit din acest amalgam în mod fatal, merge înainte fără să se inspire dela realități, singurele dela cari putem primi orientări corecte pentru a putea înfăptui o guvernare conformă adevăratei democrații sociale, necesară țării.

*

Ca încheiere, o constatare. Din conferințele dlui Jorga insuficient schițate aci, se desprinde o îndrumare înspre politica democratică inspirată de realități.

Revista S. d. m. dela apariția ei a accentuat nevoia unei asemenea orientări politice și și-a propus studierea realităților de cari trebuie să se țină seamă în conducerea unui stat. Că, în mod indirect, primim și adeziunea unui om de talia dlui Jorga, nu poate decât să ne bucure și să ne întărească credința în drumul apucat. A. Buteanu.

NOUI IMPRESII DIN BASARABIA

În anul trecut am fost din nou în Basarabia, unde am stat vre-o lună de zile. Impresiile pe cari mi le-am câștigat în acel timp n'am putut să le țin numai pentru mine; o datorie de conștiință mă obliga să le comunic și altora și să le strig chiar înaintea întregii lumi românești. Astfel, am publicat în coloanele unui cotidian din Capitală cele văzute și auzite de mine în Basarabia, în o serie de șapte articole, cari, mai târziu au fost publicate într'o broșură de Tipografia Eparchială din Chișinău, sub titlul: *Călătorind prin Basarabia. Impresiile unui Român din Transilvania*. Articolele mele au fost cetite de multă lume și au avut și un oareșcare ecou. Oficiosul guvernului m'a criticat cu asprimea obișnuită în presa noastră de partid, ba mai mult chiar, — mi-a contestat și patriotismul și m'a făcut tovarăș cu Lenin și cu Troțki! Dl. N. Iorga, în ultimul număr din *Revista Istorică*, luând act de apariția broșurei, se întreabă dacă concluziile mele nu sunt în adevăr prea pesimiste? În schimb Basarabienii cari au citit articolele mele, mi-au dat cu toții dreptate. În „Viața Basarabiei” și în „Luminătorul” din Chișinău ele au fost remarcate în cuvinte de recunoștință. „Luminătorul” a reproduș chiar un întreg articol de al meu sub titlul: „Un adevăr istoric”.

N'am răspuns la atacurile „Vii-torului”, ci am lăsat timpului să judece el. Și, din păcate, el a judecat confirmând în chip și mai îndesat cele susținute de mine acum un an.

În vara aceasta am fost din nou în Basarabia, unde am petrecut iarăși timp de patru săptămâni. Spre marea mea părere de rău, impresiile cu cari m'am întors de astădată de peste Prut nu sunt deloc mai plăcute decât cele din anul trecut, ci tocmai dimpotrivă. Cu toate aparențele contrare, pe cari le-ar putea invoca oficialitatea, stările de lucruri de acolo sunt din ce în ce mai rele. *Sufletul Basarabiei se înstrăinează tot mai mult de al Românismului de dincoace*, cu toate că limba românească prinde tot mai multe rădăcini și instituțiile românești se înmulțesc. *Reaua guvernare a Basarabiei distruge pe zi ce merge opera națională realizată la 1917—1918 prin puterea sănătosului instinct național*. Vorba că Basarabia se rusifică azi mai tare decât sub regimul străin

din trecut este, într'un anumit sens, cu totul adevărată: dragostea pentru România este într'o continuă scădere, care de mult a ajuns la punctul de ghiță. Afirm acest lucru din nou, cu riscul de a fi socotit și de astădată de către oficialitatea oarbă, ca rău patriot.

În numărul de față al revistei se publică o scrisoare, pe care am primit-o dela unul din cei mai buni fii ai Basarabiei. Ea e plină de durere și de desnădejde. Pe alocurea ea este mai aspră decum e realitatea faptelor, dar dela un capăt la altul ea e străbătută de sinceritatea aproape brutală a patriotului înșelat în așteptările lui cele mai drepte. În primul moment am stat la îndoială dacă este bine, ca ea să vadă lumina tiparului sau nu, dar apoi mi-am zis că glasurile sincere nu trebuie să fie împiedecate de a fi auzite de câtră mai mulți. E și scrisoarea aceasta un document al timpului și deși nu-mi fac nici o iluzie, că ea ar putea deschide ochii guvernanților asupra modului cu totul greșit cu care conduc Basarabia, cred totuși, că cetirea ei va induioșa pe mulți cetitori, și-i va face să se gândească cu mai mult interes și cu mai multă dragoste la Basarabia noastră.

O. Ghibu.

Dragă și mult Stimate prietene!

Ai smuls dela mine cuvântul ș-a-ți scris despre nevoile și suferințele Basarabiei — și îmi pare rău...

Căci trebuie să mă țin de cuvânt și știu bine, că am să-ți amăresc sufletul, iar singur am să petrec vre-o câteva oare, care nu se vor mai uita niciodată.

Să ții minte, că în scrisoarea mea cerneala se preface în sânge!

Dacă ar fi fost dată o astfel de problemă: iată Basarabia, provincie, ruptă din sânul mamei sale 106 ani în urmă, anume în anul 1812, și acuma reînțoarsă înapoi în anul 1918, făcând parte din regatul România Mare, — administrați-o astfel, ca s'o rupeți din sânul României întregite sufletește pe vecie, pe mii și mii de ani!!...

Administrați-o! uitând cu desăvârșire de Ștefan Cel Mare, de luptele lui sângeroase pentru țară cu Tatarii la Lipnic (Basarabia), cu Ungurii, Turcii, Polonii...

Administrați-o, uitând și de Mihai Viteazul, care prin sforțări uriașe a adunat neamul românesc într-un singur mănunchi pe o clipă...

Administrați-o, uitând de acești eroi ai neamului românesc, cari au pus viața pentru patrie, neam...

Administrați-o, uitând că trăim în Europa, care de sute de ani știe ce e dreptul cetățenesc, ce e libertatea gândirei, cuvântului, adunărilor...

Administrați-o, uitând că avem o constituție liberală și progresivă... care, vai, nu este decât o literă moartă, de care de mult nu mai ține seama nimeni, bătându-și joc de ea, începând cu miniștrii și isprăvind cu jandarmii și notarii, perceptorii și alți funcționari... — atunci, ceea ce se petrece la noi prin administrația din Regat, este admirabil, este mai presus de orice laudă!!!

Populația cu bună samă este terorizată până la ultimul grad, se ascunde în păduri și câmpii uitând luni de zile de casă, masă, soție și copii!

Trăim o viață ca pe vremea Tatarilor, la fiecare pas ilegalitate, abuz de putere, hoție și minciună! Și toate acestea, fără un pic de rușine!

Funcționarul abuziv nu se teme de răspundere, din contra, el crede și e sigur, că va fi înaintat!

Și așa și se întâmplă!

Fiind că toți superiorii lui se întrec în hoții, abuzuri de puteri...

Ai putea crede, că la noi în Basarabia n'a rămas un sat nebătut?

Ai putea crede că chiar frunțașii satului — bătrâni, moșnegi sunt desbrăcați în mijlocul satului și bătuți până la sânge, fără de nici o vină? Sau vină, de care noi ne-am strica de răs?

Mi-aduc aminte ce figură mândră și plăcută era săteanul nostru pe vremea rușilor?!

Înalt, voinic, rumen la față, îndrăzneț la cuvânt și căutătură...

Îți era mai mare dragul să-l privești...

El știa, că statul cere dela dînsul cutare și cutare sumă, — o plătea!

Și în curtea sa se simțea boer mare de tot, nu se mai temea de nimeni, cu toate că adesea, după o surtă de ani, limba rusă n'o cunoștea!

Era o personalitate, care foarte bine cunoștea drepturile și datorile sale, — era un cetățean conștient, ce se bucura de stîmă tuturor...

Crezi, Dumneata, că bătăile în mijlocul satului ale frunțașilor, ce se bucurau de o popularitate solidă între satele vecine, pot fi uitate când-va?

Crezi, Dumneata, că dorul de răzbunare, în prezent adânc ascuns, nu se va trezi la timp potrivit?

Și atunci te întreb: pentru cine au lucrat toți aceia, cari au stăruiat atât de mult să invenineze atâtea milioane sufletul. Și dacă, așa sunt tratați Moldovenii băștinași, să mai vorbim de minorități?!...

Cineva a zis că România azi e o pușcărie!

Nu este exact!

România este o pușcărie în zilele noastre, unde ideea romanizmului se găsește în primejdie, în agonie...

Cineva a mai zis că în șase ani sub stăpânirea Românilor Basarabia s'a rusificat mult mai mult, decât în 106 de subt ruși...

Și eu, care stau foarte aproape și de țărani de la sate, și de orașeni — pot spune cu părere de rău, că acesta e adevărul!

Chișinău 11 Iulie, 1924.

N. N. Albul.

N. R. — Publicăm scrisoarea numai ca titlu de document, nepunându-ne identifica vederilor extrem de pesimiste ale fostului senator.

POLITICA ECONOMICĂ ARDELEANĂ

În discuțiile privind viața și politica economică a României întregite, sunt la ordinea zilei deosebirile de vedere și apreciere a situației date — examinate sub ochelarii concepției minoritare sau a celei românești. În această diferențiere de păreri și credințe unul dintre fruntașii reprezentativi ai gândirii ungurești, dl Elemér Gyárfás, a aruncat o nouă peatră de încercare.

Sub titlul „Politica noastră financiară” d-sa publică în revista ungurească dela Lugoj „Minoritatea maghiară” (Magyar kisebbség) un articol coprinzând credințe și nizuințe de politică economică — și nu numai financiară — de care, se vede că sunt animați concetățenii noștri maghiari.

Cu prilejul unei neînsemnate străduințe de organizare a băncilor ungurești într'o uniune separată, asemănătoare organizației băncilor românești și săsești din Ardeal și Banat, dl. E. Gy. conturează, cadre pentru o politică economică regionalistă sau cum o numește dsa „ardelenească”.

În înșirarea argumentelor pentru acest regionalism economic — dl. E. Gy. ne oferă material foarte prețios pentru cunoașterea mentalității ungurești sub raport economic, după-ce sub raportul cultural, social și politic suntem de mult edificați.

Fruntașul maghiar ne spune că sunt zădărnice toate „încercările capitalismului din Budapesta de-a 'și menține arbitrară stăpânire de ieri asupra vieții economice de azi a elementului unguresc din România.

În același timp însă afirmă, — că o orientare sau colaborare economică cu Bucureștii i să pare tot atât de imposibilă și fără rezon.

Concluzia, pe care o găsește logică, între două capitale, cu care nu se poate lucra, vizează o politică economică ardelenescă, liberă de o potrivă de influența și stăpânirea

Budapestei ca și de aceea a Bucureștilor.

Întru sprijinirea tezei sale învoacă discuțiile și diferendele ce se durează între românii ardeleni și românii din vechiul regat în materie de credințe și practică economică.

Ne place să credem că dl. E. Gy. ca și conaționalii săi au căzut jertfa unor aparențe.

Căci realitatea este cu desăvârșire alta. România întregită este și trebuie consolidată în un complex economic desăvârșit, căci numai astfel poate să-și asigure progresul social în intern și importanța pe care o merită în afară.

Aceasta fiind realitatea — ori ce încercare de regionalism economic sau de autonomism economic cu sau fără ajutorul minorităților — punând în față vechiul regat — constituie sau o aberație sau o provocare.

Ne folosim de prilejul dat de articolul — desigur de bună credință — al dlui E. Gy. — ca să fixăm adevărul, spus fără înconjur, că noi ne considerăm și muncim economică în România întregită în cadrul unui complex economic, care nu dorește insule regionale sau grupări pe naționalități sub raport economic și social.

Viața și politica economică a țării întregite trebuie să poarte pecetea statului național românesc — având contribuția cinstit cetățenească a întregii populații de ori ce neam, de ori ce lege ar fi.

Că la ajungerea consolidării și progresului economice credem că se poate ajunge pe diferite căi și din acest motiv inițiem și menținem o luptă grea și inegală — asta e de-a se judeca sub raportul dorinței de mai bine și nu sub raportul regionalismului economic.

O politică economică ardelenescă noi nici odată n'am conceput-o și n'o dorim, nici azi, nici mâine.

Că cerem să se menajeze intresele economice provinciale, că pretindem o descentralizare în acțiunile economice — fie ca administrare fie ca îndrumare — aceasta nu vrea să fie o aranjare de viață economică formând stat în statul economic al complexului garantat de România întregită.

Pe înțelesul tuturor: străduințele noastre sub raportul economic sunt ca ținind seamă de complexul economic al României întregite, să luăm înii dela alții tot ce este bun și să eliminăm tot ce este rău — în vederea asigurării progresului economic al țării și al diferitelor neamuri, ce-o populează.

La această muncă chemăm pe toți — fără deosebire de neam și lege, cari vor să producă și să valorizeze această producție întru întărirea economică a țării întregite.

Vasile C. Osvadă.

EXPORTUL MATERIILOR PRIME

În împrejurările economice, în care România se găsește astăzi, ceea ce ar putea remedia mult actuala stare de lucruri, ar fi exportul de materii prime, agricole și derivate industriale.

Situațiunea climaterică a țării noastre a fost în anul curent de așa natură, încât în multe locuri producțiunea este ceva mai inferioară celei din anul trecut. Seceta, care a bântuit pe alocuri, și mai cu seamă în mijlocul și sudul Basarabiei, a făcut ca să se diminueze în totul această producțiune. Baza, pe care ne putem întemeia la exportul nostru de materii agricole, este constituită numai din cereale, cari în acest an pe toate locurile bântuite de secetă au avut de suferit. Totuș dacă este vorba de grâu, grație faptului, că în alte părți producțiunea a fost destul de abundentă, atunci, după calculele făcute am ajunge la concluzia, că pentru anul curent am avea disponibile aproape 9000 de vagoane la export. Socotindu-le numai cu 50000 lei vagonul, am avea posibilitatea, ca să facem a intra în țară între 4¹/₂ până la 5 miliarde de lei, ceea ce ar fi de un mare ajutor pentru piața noastră comercială și financiară.

Când ar fi vorba de aranjarea unui asemenea export, atunci ar trebui, ca să ne gândim și la necesitățile Basarabiei, care este una dintre provinciile românești, unde seceta a făcut cele mai mari pagube.

Ar trebui ca din acest disponibil de export să dăm o cantitate de sămânță pentru județele din sudul acestei provincii, unde pe unele din proprietăți rurale, din sud nu s'a putut recolta decât 4—5 puzi la desitină, ceea ce face 64—76 Kg. la hectar. Ori, aceasta este enorm de puțin. Sămânța necesară s'ar reduce numai la câteva sute de vagoane, așa că pentru export tot ar mai rămânea cel puțin 89—90000 de vagoane, cari ar putea să amelioareze istuațiunea economică a țării noastre.

Evident, că la aceste vagoane de grâu va trebui să mai adăugăm ceva mai târziu și 15000—20000 de orz și ovăz, pe cari le vom avea disponibile. Dar ceea ce va constitui baza exportului nostru pentru anul curent credem, că va trebui să fie porumbul, pentru că atât în regiunile bântuite de secetă, cât și în celelalte părți din cauza ploilor, ce au căzut mai târziu, el a putut lega bine, așa încât va da o frumoasă producțiune. Dacă am fi avut atâtea vagoane disponibile de grâu, cum vom avea de porumb, atunci, evident, că încasările din străinătate, pe cari le-am fi făcut în anul curent, ar fi fost cu mult mai mari, pentru motivul că grâul este o cereală, care se cere cu mult mai mult pe diferitele piețe de desfacere din occident.

Fân sau paie nu vom avea prea multe la export, bazându-ne tot pe același considerent, și anume, că din cauza secetei, în multe regiuni din sudul Moldovei, Dobrogei și

Basarabiei iarba s'a uscat complet, așa că fân nu mai este de loc, și locuitorii (cum sunt cei din sudul Basarabiei) sunt nevoiți să-și vândă pe nimic vitele, pentru că nu au nutreț și pășune, ca să le țină. Din cauza aceasta speculanții caută pretutindeni ca să profite de ocazie și să cumpere pe prețuri relativ mici animalele, pentru ca derivatele lor de carne și chiar carnea să o vândă cu aceleași prețuri, pe cari le aveau în timpurile, când își procurau vitele pe cost ridicat. Ba, ceva mai mult, s'au găsit în aceste vremuri măce lari evrei, cari să nu fie mulțumiți cu prețurile acestea ridicate, și tocmai acum când vitele sunt mai ieftine, să ceară o majorare de preț la vinderea cărnii.

Piața porturilor noastre, cu toate necesitățile de import ale multora dintre statele străine, nu și-a reluat activitatea completă de odinioară, pentru că cele mai multe case de import din alte țări așteaptă, ca valuta noastră să se mai scoboare încă, pentru ca ele să cumpere mărfurile noastre cât mai ieftin. Ori, nevoile în alte părți sunt mult mai grabnice pentru necesitățile de alimentațiune ale populațiilor diferitelor state importătoare, așa că e mai mult ca probabil, ca marii importatori străini să fie obligați la urma urmei să cumpere mărfurile noastre și pe un preț ceva mai ridicat, nedându-le mâna a aștepta scăderea valutară a leului nostru.

Eugeniu N. Giurgea.

SĂNĂTATEA PUBLICĂ

INCERCĂRI DE IMUNIZARE CONTRA INFECȚIUNEI TUBERCULOASE

Tuberculoza, boală socială, face ravagii și la noi, mai ales de după război incoace. Multe soluții s'au dat pentru stăvilirea acestei maladii, unele s'au aplicat fără rezultat sau cu rezultate minime, altele înă nu, din lipsă de . . . fonduri. Economic și în aceste cazuri?!

Măsura de a vaccina omul contra infecțiunii tuberculoase, pare a fi în prezent cea mai bună și practică, mai ales când nu putem convinge pe o mamă tuberculoasă să se separe de copilul său pentru a-l susține cu totul contagiunei. Statisticele culese arată că 50—67% din copii cari mor, se sting din cauza tuberculozei, în deosebi pentru că au fost lăsați lângă focarul permanent: mamă bolnavă, bătrâni tuși-

tori suspecți sau căminul infectat de virulenții bacili Koch.

Presse médicale, o revistă cu renume mondial, publică cu titlul de mai sus un articol foarte important al neobositului cercetător și savantul fiziolog francez, Calmette A. Articolul e semnat și de cei 7 colaboratori ai săi.

Extragem în rezumat părțile ce credem că ar interesa publicul cel mare.

După mai mult de 20 de ani, de neîntrerupte cercetări, Calmette a arătat că utilizând drept virus-vaccin cultura vie a unui bacil de origine bovină atenuată artificial și fără proprietățile tuberculigenă, se poate conferi imunitate față de contaminările tuberculoase naturale sau ar-

tificial provocate Prin diferite experiențe de laborator, unele foarte delicate, autorii au stabilit că rezistența ast-fel câștigată față de infecțiunile virulente sau de neinfecțiuni e corelativă a Viejei Simbiotice a bacilului — vaccin cu anumite elemente celulare.

Rezultatul acestei vieți e un complex într'un fel autonom = *celula baccilizată*.

Această celulă nu dă în mod necesar naștere unei leziuni tuberculoase.

Imunitatea în felul acesta se câștigă numai pentru indivizii indemnii de orice infecție bacilară.

Interesante sunt încercările de imunizare a copilașilor.

S'au dat pe cale bucală noilor născuți (217), în vârstă de 3—9 zile, în 3 reprize 2 mmgr. de Bacili B. C. G. (așa sunt botezați de autori), în total 6 mmgr., în momentul când stomacul nu era în travaliu digestiv.

Rezultatul: Din 178 bine controlați:

9 au murit (5%) în primele 18 luni, 2 de bronhopneumonie, 1 de turburări gastrointestinale.

169 nu au avut absolut nici o modificare, instare generală vaccinarea a fost inofensivă.

Cutireacția după 3 luni dela vaccinare a fost negativă în 88,7%.

Autorii nu pretind că au rezolvat problema, au dovedit însă experimental că utilizând acest fel de imunizare mortalitatea și morbiditatea copilașilor se va reduce simțitor de asemeni la negrii africani transplantați în Europa sau Algeria. (În Africa nu există tuberculoza.)

Dr. O. Apostol.

Dr. Gh. Sglimbea

Chirurg, gynecolog

fost asistent al cliniceii din
PARIS

BUCUREȘTI, str. Șelari 5

Doctorul OCTAVIAN C. PUȘCARIU

SPECIALIZAT LA PARIS

Boli Genito-Urinare,
Sifilis (Bărbați—Femei),
Cystoscopie, — Uretroscopie,
Tratamente Electrice

Consultațiuni: 8—9 a. m. și 4—7 p. m.

BUCUREȘTI

Telefon 64-52 Str. Brezoianu, 26 bis

CUVÂNTUL TINERIMEI UNIVERSITARE LA MORMÂNTUL

LUI

AVRAM IANCU

Rostit de N. Buta președ. Soc. stud. în litere

În evoluția sufletească a mulțimilor smerite, legate de glie prin lanțurile iobăgiei, apariția luminoasă a unei figuri legendare este întocmai ca o străfulgerare de-o clipă în întunericul nopții, este un luminș de raze în lumea nădejdlor ce s'aprend în pragul schimbărilor mari...

Pentru a descifra cu folos pentru vremile noastre faptele unei asemenea figuri eroice, simț — fără să vrei — lipsa de putere a cuvintelor de ocazie, simți, că pentru a redă viu văltoarea de lumină din jurul unui răsvrătiitor al energiilor populare se cer *peană fermecată și slove de foc*. La vârsta noastră, a tinerilor, aprecierea dreaptă a faptelor eroice nu coboară în ascuțișul condeiului nostru neindemănat prin aplicarea riguroasă a judecății istorice la evenimentele unui timp dat; noi ne apropiem de marii noștri răposai prin acele elemente de *transmisiune sufletească misterioasă* care singure te pun în legătură organică cu frământările vieții naționale din trecut. În adevăr, oamenii mari, oamenii unei națiuni întregi, nu *trăesc în veci* prin păstrarea lor în vrafurile prăfuite ale arhivelor subvenționate de stat — documentele spun uneori așa de puțin! — *ci prin pătrunderea lor pe calea moștenirilor sufletești în alvia profundă a sufletului național, care unește și trebuie să unească toate izvoarele vieții din trecut.*

* * *

România de pretutindeni, setoasă de cât mai multe acte de dreptate, întârziate de vitregia vremilor trecute, a alergat azi la monumentul aceluia care, fără zăbavă preamultă, poate fi numit *temperamental* revoluției noastre dela mijlocul veacului trecut, la mormântul neuitatului erou național *Avram Iancu*. Inchinarea națiunii întregi la mormântul celui dispărut are, fără îndoială, o îndoită semnificație: Se săvârșește prin aceasta un act de recunoștință națională, pe care-l datoram de mult unui mucenic al ideii naționale, iar acest act e în același timp și un prilej de ferice îndemnuri pentru timpurile de față.

Făcând parte din prima generație de cultură a Ardealului desrobit, pe care conducătorul real al răzmiriții a dorit-o așa demult după potolirea patimilor revoluționare, voi încerca să arăt *fapta omului în toată mărirea ei* prin mijloace cari nu duc nici-odată dincolo de scop: *prin înțelegere și iubire, căci acestea sunt elementele de legătură între generațiile care se succed.*

Cum a ajuns feciocul de țaran din Vidra să răscolească instinctul de apărare al mulțimilor și să pătrundă în

atelierul fermecat al poeziei populare, care selecționează, aproape fără posibilitate de revenire, valorile naționale?

Născut pe malul Arieșului tumultuos și limpede, aici în creerul munților, unde nu se poate trăi superficial și trecător, „Avrămuț”, fiul primarului Alexandru Iancu, care purtă „șerpar cusut cu fir de aur”, ducea cu sine la școala ungurească acea fisionomie a copiilor naturii, pe care se puteau altoi ușor principiile nestrămutate ale dreptului natural. Suflet de esență, nu de amănunte, el trecu repede, *dincolo de înțelegerea, ideilor făcând dintrânsele idei-forțe*, aplicându-le, adică, la împrejurările de viață speciale ale patriei sale înguste cu acea violență de temperament caracteristică oamenilor mari, cari nu se mulțumesc cu o simplă *cucerire spirituală*, cari văd în idee: *mișcare, priej de descărcare imediată.*

Mediul social-politic, care avea să-l provoace n curând la fapte precise nu lipsea. Se iviseră „evenimentele politice” din apus și zgomotul lor izbea în valuri furtunoase învelișul extern al monarhiei habsburgice. „Fierbea veacul naționalităților” și începeau a se clătina minciunile sociale. Trufia nemeșească a cătorva, întemeiată pe privilegiile îngrămadite veacuri de-arândul, înțeția conflictul și Iancu, care avea în preajma celor două adunări naționale dela Blaj vârsta ideală a unui revoluționar-războinic, se închină *întreg și de-odată* spiritului vremii. Într-una din aceste adunări el spunea: „Fraților! Hristos a înviat! Libertatea a înviat! Suntem mulți ca cucuruzul brazilor, Dzeu este cu noi!” Jar într'o adunare anterioară, ținută la Câmpeni el pronunță cuvintele: „De azi înainte numai de mine și de împăratul s'ascultați!” Prin aceasta își lămurea pe înțelesul mulțimilor idealul său politic, care în termeni simpli era acesta: „De-ocamdată cu împăratul împotriva Ungurilor, dar cu Ungurii nici-odată!” Simți astfel cu mirosul nedesmințit al instinctului, că Ungurii sunt dușmanii ireductibili ai nației sale și instinctul „a fost întotdeauna mai puternic, decât sclipiciul ideilor frumoase. În scurt timp el a ajuns să fie considerat decenii printre preoții săi luptători ca „Român viu, de Dzeu însuflă”, iar când furcile răzbunării începeau a inaugura epoca de libertate anunțată cu atâta sfară de revoluția maghiară tânărul prefect se grăbi să coboare cât mai în grabă ideologia revoluționară alui S. Bărnuț în lumea realităților pipăite, adică să pășească, fără întârziere, pe terenul faptei revoluționare.

Acțiunea întreprinsă de Iancu în

numele acestei ideologii revoluționare se cunoaște, amănuntele ei ni s'au păstrat în documentele îngălbenite ale vremii, în rapoartele oficiale și în mărturiile contemporanilor. Mulțimile nu le vrăjia prin potop de cuvinte, ci „prin razele acelei inspirațiuni misterioase, de care nici el nu-și dădea seamă.” Din ochii lui scânteietori se revărsau asupra mulțimilor imbielșugate valuri de sinceritate. Din revărsarea acestor valuri de sinceritate izvorăra strălucitele fapte de arme de mai târziu. Moții nu erau elementele de import târziu pe aceste plaiuri și cel ce se sprijini în vârtejul luptelor pe oamenii băstinași, concrescuți cu lespede de piatră și scoarța pământului, dovedi mai întâiu dușmanului apropiat, mai apoi lumii civilizate că aici, în *cetatea de piatră a Ardealului*, se mai păstrează încă *resturi de îndărătnicie tragică* și că „nu se poate unguri piatra rece și izvorul virgin.” Cei ce au încercat să tulbure liniștea sărăcăcioasă a munților, sau să spulbere o regalitate populară au ieșit din încrețiturile lor cu pecetea rușinei pe frunte. Îngâmfarea turanică despletită, se depărtă în curând cu o prețioasă concluzie: „Dracul să se mai bată cu popii!” Această concluzie însemnă eșecul planurilor maghare față de România din Ardeal, iar prin vestita telegramă a generalului Pașchevici, trimisă lui Nicolae, Tarul tuturor Rusiilor, se anunță și lichidarea conflictului habsburgo-maghiar. Steagul ideii naționale purtat de Iancu prin văzduhul înroșit de flăcările răzmiriții rămase ne-atins, iar mulțimile mari rupseră definitiv cu umilnița: ele se ridicară la *conștiința luminoasă a puterilor proprii și-un popor când are conștiința clară a puterilor sale are tot ce poate avea de folos.*

Dar mai era un factor hotărâtor în mersul revoluției române. Se pornise alături de împăratul și tânărul monarh, care-și salvă barca cu glorioase tradiții imperiale abia prin ajutor străin, se sprijini în tot cursul în căerărilor cu dușmanul pe acțiunea lui Iancu, ajuns acum Craișor al munților. Și dacă vedenia Curții imperiale știu să prefacă *adevărata răsplată în ciolane de milostivie prea înaltă*, revoluția lucră misterios în sufletul generațiilor mai noi. Ingratitudinea unui tron subred apăsă ca o povară asupra aceluia, „de groaza căruia tremurase întreg Ardealul” și după o luptă cumplită a forțelor înterioare se ajunse la desnodământul final: *la doine și me ancolie*, dar revoluția organiză sufletele în vederea luptelor de mai târziu.

Aceasta e, pe scurt, povestea Iancului, care se contundă cu povestea națiunii întregi. Pentru generațiile mai noi viața eroului a rămas așa cum trebuia să rămână. A rămas ca un simbol al acțiunii, ca o metodă de protestare împotriva tuturor dezastre-

lor puse la cale de zeii olimpului maghiar. Dâra de lumină pe care o lăasă Iancu în urma lui lumină cu folos cărările tinerimei; poezia populară i-a făurit un cult și noi am crescut în misterele lui. Povestea Iancului deșteptă în sufletul celor ce i-au urmat toate posibilitățile de eroism politic și cultural, care ne-au strecurat printre vremile de restrîște.

Și acum mă întorc cătră tine, Slăvite Erou! Tinerimea universitară de azi se simte datoare în fața normântului tău cu o profesie de credință. Noua cotitură a vremilor te-a răzbnunat. Împăratul care descinse odinioară în leagănul popularității Tale cu intenția poate de-ați acorda un preagrațios zămbet imperial — *nu mai este*. În locul lui *Împăratul nostru* se închină azi la mormântul tău și aduce laudă mărimii tale. Cel vechiu a dispărut, a dispărut de mult, căci dintele harnic

al vremii i-a ros coaja împărăției pe mai multe locuri... Pe cel nou ni l-a dăruit D-zeul dreptății și vitejia noastră și ni-l va păstra iubirea noastră nemărginită. Alături de dânsul, care a scris în pravila vremilor mai noi o altă epopee măreață vom sparge, la nevoe, și porțile iadului. Cu sufletul disciplinat de forța idealului care te-a covârșit în viață vom porni o *ofensivă culturală* împotriva întunericii, care sapă, iar legăturile noastre cu pământul strămoșesc ne vor desena direcția luptelor, ne vor semnala la timp primejdiile mari. Dacă vor simți că „aerul din case e stricat, vom veni ca un uragan să le curățim”. Incheiu cu cuvintele generației dela sfârșitul veacului trecut: „Dormi în pace, smeritele muncenic al ideii naționale! Cununa pângărită de alții îți-o reaşezăm pe mormânt! Tinerimea română de azi îți cinstește memoria și veghiază... ”

din Basarabia. Am căutat să-l îmbărbătez și l-am îndemnat să ia o baie sufletească, făcând în cursul acestei veri o călătorie prin Transilvania, dimpreună cu Moldovenii dlui Ifrim dela Iași. Am stăruit apoi să vie alături de noi, la această revistă. Și bunul bătrân mi-a făgăduit că va face și una și alta.

În cel dintâi oraș ardelean în care au poposit pelerini moldoveni și basarabeni, la banchetul dat în onoarea lor, d. Alexandri fu somat să fie un toast în numele provinciei, pe care o reprezinta. Un prieten care a fost de față, mi-a povestit, cum l-a podidit plânsul pe bătrânul patriot, când a vorbit de stările de azi din țara lui și cum publicul ascultător a izbuenit și el în plâns când a auzit din gura bătrânului luptător povestea tristă a Basarabiei de astăzi. După banchet d. Alexandri l-a rugat pe d. Ifrim să-l dispenseze de a mai vorbi în numele Basarabiei, deoarece își dă seama că nu poate spune lucruri de bucurie, ci numai de cele ce-l întristează. Dar el n'a venit în Transilvania să întristeze pe Ardeleni, ci să ia puțin suflet dela ei.

Acelaș profund îndurerat fu d. Alexandri și în prima scrisoare pe care mi-a trimis-o.

Unii vor zice că astfel de scrisori nu pot scrie oameni cu bune sentimente politice. Acelora le vom revoca în memorie următoarele cuvinte scrise la 27 Martie 1918, ziua unirei Basarabiei, în gazeta „România Nouă” din Chișinău: „Noi am înfăptuit cel mai mare eveniment, ale căruia consecințe sunt fără de număr: suntem uniți cu țara mamă!... Bineamintit fie ceasul, în care în mințile noastre s'a născut ideea de Unire! Urmările ei vor fi din cele mai binefăcătoare. Istoria va scrie acest act solemn cu litere de aur în paginile ei. — Să dea Dumnezeu ca acest act istoric să fie ca un sunet de alarmă pentru unirea tuturor provinciilor românești răzefite. — Cu Dumnezeu, și într'un ceas bun!”

Aceia cari sunt de vină pentru stările de astăzi din Basarabia, cetind scrisoarea de azi a autorului cuvintelor de mai sus, vor putea medita asupra evoluției ideii naționale în ultimii șase ani la oamenii cari au făcut Unirea și, dacă vor fi sinceri, se vor întreba: cu ce au contribuit domniile lor la această dureroasă evoluție.

Onisifor Ghibu

PORTRETE DIN BASARABIA

Printre pușinii basarabeni cari au vizitat Transilvania dimpreună cu membrii Ateneului popular „Tătarași” din Iași, a fost și bătrânul Nicolae Alexandri dela Chișinău.

L-am cunoscut pe venerabilul bătrân în iarna anului 1916, când, după căderea Bucureștilor, am trecut întâia oară Prutul și ne-am oprit pentru câteva zile în capitala guberniei rușești dintre Prut și Nistru. Era redactor al gazetei „Cuvânt Moldovenesc”. L-am găsit îngropat între registrele administrației gazetei, pe care o conducea cu o grijă mai mult decât părintească. M'a strâns în brațe și m'a sărutat ca pe un copil al lui și a plâns de bucurie că vede pe un frate din Ardeal, pe care numai din auzite îl cunoaște. Apoi, în cursul convorbirei, mi-a dat un teanc mare de scrisori ce i-au venit dela prizonierii ardeleni din Siberia, cari îi cereau cărți, gazete și dicționare. În sufletul bătrânului basarabean vibra dragostea de neam în forme pe cari nu le mai întâlnisem nici odată până aci...

În Martie 1917, când a izbucnit revoluția, care a chemat la viață și pe frații noștri moldoveni de peste Prut și de peste Nistru, Nicolae Nicolaevici — căci așa-i zicea toată lumea care-l cunoștea — a fost unul dintre cei dintâi care s'a înrolat supț steagul național, cu toate că credințele lui tolstoiane îi porunciau să nu se amestece în politică. Luni dearândul, ori unde era un lucru național de pus la cale, bunul bătrân era de față cu sfatul și cu osteneala lui. Supt președinția lui s'a ținut la 15 Martie prima adunare națională în redacția „Cuvântului moldovenesc”, — în urma stăruinței lui au intrat oficial cei dintâi români ardeleni în Comisia școlară de pe lângă Zemstva gubernială, care Comisie a nominalizat învățământul din Basarabia încă înainte de unirea acesteia,

cu o jumătate de an, — el a condus cea dintâi tipografie românească din Basarabia ca delegat al Societății culturale a Românilor basarabeni, — lui i-a fost urzit de soartă să conducă prima ședință a Sfatului Țării, ca președinte de vârstă și el a fost cel dintâi care, în istorica ședință dela 27 Martie 1918, și-a dat votul deschis pentru Unirea vecinică a Basarabiei cu România.

Bătrânul Alexandri a jucat în viața Basarabiei din anii 1917—18 un rol similar cu acela pe care l-a jucat în Transilvania badea George Pop de Băsești.

După unire, d. Alexandri a fost cel dintâi basarabean care a căutat legături politice cu Românii din Regat. În casa lui — sau mai bine zis, în curtea lui, supț teiul umbros pe care l-a botezat cu numele generalului Averescu — s'a ținut cea dintâi conferință politică basarabeană cu caracter general românesc, în luna Iunie 1918. Parlamentul României mari i-a rezervat dlui Alexandri cinstea de vicepreședinte al Senatului. În această calitate el a rostit, la un moment dat, un aspru și nemilos rechizitoriu al relei guvernări a Basarabiei. Ca și d. Vasile Stroescu în Cameră, el fu împiedecat în Senat de a-și termina cuvântarea care-i fu socotită ca lipsită de patriotism. Din acel moment d. Alexandri s'a dat la o parte din viața politică. Astăzi el este învățător de limba română la o școală rusească din Chișinău.

L-am revăzut astăvară în locuința lui din Piața Libertății din Chișinău, în care mă găzduise în zilele cari au premers intrarea armatei române în Basarabia (Ianuarie 1918), când a trebuit să-mi părăsesc familia de frica bolșevicilor. L-am găsit profund amărât, cu sufletul „întristat până la moarte” din pricina relelor stări

**Vizitați
târgul de mostre
din Cluj!**

DISCUȚII LITERARE

MANUALELE DE ȘCOALĂ DE AZI

În speranță că se va ivi cineva al cărui cuvânt, cu mai multă greutate decât al meu, să pună la locul lor pe autorii de manuale uitați de sine, — de ani de zile îmi stăpânesc zadarnic revolta care mă cuprinde ori de câte ori pun mâna pe câte un manual de școală.

Azi nu știi de ce să te revolți mai mult: de prețurile fabuloase ale acestor manuale, de lipsa de rușine a autorilor lor, de aprobarea ministerială sau de indolența corpului didactic?

Încep cu un manual de cl. I. sec., de limba română.

Iau intenționat, manualul unor autori cu nume bun, ca să se învedereze și mai bine halul în care am ajuns.

Vă rog să deschideți „Cartea de cetire și gramatică” pentru cl. I. secundară de dd. I. Suchianu și M. Stroescu. Edit. V. 1922 (Ed. Sococ & Comp. București). Carte reaprobată de minister.

Deschideți și cetiți: înaintea mea (6)*, nenorocți (10) bucătări (13), ușur, fraii (14), judecătăr, căți (20) de grab, roă (22), înainte de aș-i deschide colerolele, câtodată, la acelaș oră, așteaptă amiază (24) ioncredere (28), fată uscăfri-vă (30), fete ce se numea Esperide (33), cu la crămile, el (pt. El) (34), ca să îndepărtez(e) (37), dedai de fund (45) petea, tace (pt. face) (47), jsvoare, să îngriească (50), Ghioacă (51), căpiilor (58) înnaite (61), a iubrii (93), sburârd (94) etc. etc.

Aproape nu e pagină fără greșeli de tipar.

Observați acum consecvența d-lor autori în scrierea diferitelor cuvinte: pierduse (34), pierde (42)... și perdut (25) etc., muere (29), fluierului (30), chinuște (37), bubue (22)... dar: se suie (36), trebuie (26), incuieturile (48), să-l supuie (93) etc.

eri (34)... dar: iese (33) alaltăeri (15) dar: pipăie (47) eară (de două ori 19.) și iară (tot de două ori pg. 21.) caete (35), măruntaele (38), războaelor (95)

dar: vâpăie (31), odaie (46), mușuroaie (93), gunoaie (31), șiroaie (34), butoaie (38) etc.

Ferbinte (30), înferbântat (31) și tot acolo: înfierbântat (31), fierbinți, fierbe (32.)

Femeie (54) și femee (55.)
Va să zică: e, în aceleași condiții, când diftongat, când nediftongat.

Apoi: acelaș (2), tipul e acelaș (27)... și: același înțeles (27), aceeași peșteră, aceeași mâncare (12), aceeași înfățișare (23) etc.

Deci, când cu i când fără i final, deși toate sunt la singular.

Venea (5) și venia (6)
veneau (26) și veniau (5)

găseau (15) și găsia (11, 25)
păzea, numea (17), auzea (2), se odihneau (15), săreau (48), îngrijeau (33), ieșeau (34), lipseau (35)...

dar: asvârliau (12), nu-l slăbiau, părăsia (5), gândia, împărtia, muncia (6), vorbia (25), isbia (10), primiau (24), îngrămădiau (35) etc.

Tot atâtea verbe de conj. IV. și toate la imperfect. Cu toate acestea, unele sunt scrise cu diftongul ea, altele cu ia, ba, dupăcum se poate vedea din exemplele citate, acelaș verb îl găsim scris în amândouă felurile.

*
d'întăiu (5), d'întăiu (23) și dintăi (7), și-oi fi frate și, ceva mai jos: și-oiu fi frate (15).

Apoi: și-oi sătura (46), și voi da (92) etc. Când cu u, când fără u final.

*
Omorî (17 18), omorît (43) și: omorât (8), omorător (43)

posomorît (6), coborise (17), hotărîră (91), vârit (46), doborît (90), dar: hotarât, urât (20) etc.

Când î, când a.

*
Înainte și ceva mai jos: înnaite (30) înnaitează și ceva mai jos: înnaitează (30)

înnaitea mea (6, 41) și înnaite (15, 17, 20, 61): înnapoi (47) și înapoi (91), innalt (20, 92) etc.

Când cu un n, când cu doi n.

Turcilor, olteni (8), Oltenii (28) grecii (9), statura Moșului, casele moșilor (28), scriitorii soviniști Unguri (28). Săcui, Ciangăi, Sași (28), un turc (42), trei Arabi (31), soldații Romani (41), Împăratul (11), împăratului (70) a Împăraților (71), veniau și ei la Serbările dela 10 Maiu (25), la francezi (62) etc. etc.

Când cu inițială mică, când cu maiusculă.

*
șease (29) și șase (55)

să iea (42), dar: ia pușca (46), ia-o la fugă, se ia pe urma ei (46).

*
după aceea (18) și: după aceia (41, 50) deaceia (48) și: deaceea (50)

*
adouazi (16), a doua-zi (24, 70) și: a doua zi (tot la pg. 24)

la mijloc și: pedelături (22)
cași când (11) și: cașicând (23, 32)
cași cum (11) și: cașicum (12)

pe când (23): pecând (5, 32)
după ce (32, 93, 90) și dupăce (43, 71, 93)

îndată ce (22) dar: rânăce (22)
nici- (23) și: nicio (50) niciun (30)
nici odată (49) și: niciodată (68 71)
nemaipomenite (38) și: nemaipomenită (11) de oarece (17), dar: fiindcă (15), pentrucă (34).
Apoi, alandala: de multe ori (95), decât e ori (55)

vre-o dată (95), câteodată (23), din-cândincând (5), din ceince (55) pe-deasupra (16), de deasupra (52) etc. etc.

*
să-îș îngrijească (7), să-î mămânce (46), Îar fi recunoscut (11), dacă-î face (50), i-ași învârți, i-ași face (68) etc. etc.

Înceiu cu exemplele. Mi-ar trebui un număr întreg de revistă ca să înșir toate greșelile și inconsecvențele din acest manual.

Ei pofteste acum, tu profesor de limba română, și învață-ți elevii să scrie corect, când manualul, în loc să-ți servească de sprijin și să-ți micșoreze greutatea pe care le ai la instrucția ortografiei, le sporește cu nemiluita.

Se știe doar câtă autoritate are cuvântul tipărit mai ales pentru elevii care nu sunt încă în stare să verifice corectitatea sau incorectitatea diferitelor forme.

Ce-i deci de făcut pentru readucerea fabricanților de manuale școlare la sentimentul răspunderii, la conștiințiozitatea și grija care se puneau odată în alcătuirea manualelor?

Un singur lucru: aprobarea ministerială definitivă să nu se dea decât după tipărirea cărții.

În cazul acesta, autorii, conștrânși de editori și temându-se să nu le fie munca zadarnică, se vor îngriji mai bine de corecturi și de revizua corecturilor. Și în felul acesta, vor profita toți: și autorii și editorii și școala.

Regretăm că profesori de talia d-lor Suchianu și Stroescu nu s'au sfiit să-și pună numele pe coperta acestui manual. Axente Banciu.

O piesă românească la teatrul german din Praga. Citim, în „Prager Presse” din 30 August, încă un succes al literaturii noastre în străinătate. „Patima Roșie” a dlui Mihei Sorbul, intitulată „Macht der Leidenschaft” în traducerea germană, figurează în repertoriul lui „Neues Deutsche Theater” din Praga, publicat în numărul amintit al ziarului cehoslovac. Cu toată fisionomia rusească a personajilor, „Patima Roșie” va aminti câteva seri, publicului din Cehoslovacia, despre existența noastră în circulația ideilor în Europa și poate dela Praga va trece și pe alte scene, contribuind la începutul propagandei noastre în străinătate. De aceea nu ne putem decât felicita de acest succes, și să dorim să i-se adauge multe altele încă.

Institut de arte grafice

LAPKIADÓ

CLUJ, STR. N. IORGA 3

Tipografie, litografie
legatorie, institut de
liniatură, fabrică de
cărți comerciale

♦

Expediază imprimate în toate părțile
tării. Execuția artistică, țefină și expeditivă

SCHMOLL-PĂSTA
E CEA MAI BUNĂ CREAMĂ DE GHETE

*) Cifra din paranteză arată pagina.

POST FESTA

Serbările pentru comemorarea centenarului dela nașterea lui Avram Iancu au fost un bun prilej de-a apropia sufletul întregului neam de figura eroului din Munții Apuseni. Personalitatea sa istorică a fost definitiv consacrată ca „un simbol generator de înaltă conștiință națională”. Dar ceea ce trebuie să surprindă este sărăcia de material nou, care a ieșit la iveală, cu această ocazie. Presa cotidiană s'a nuzuit să informeze publicul cât se poate de bine și dacă ea nu a reușit să ne dea material original, totuș proporțiile, în cari au serbat memoria lui Iancu, merită toată lauda. Observările, pe cari le facem, nu au alt scop, decât să fixeze, ceea ce de data aceasta a fost scos la lumină sau ceea ce merită să fie remarcat și reținut, pentru a servi cultului lui Iancu. E firesc ca pe cât progresaștii cultul eroilor mari, pe atât va trebui să răscolească tot mai adânc resorturile sufletesti, a căror cunoaștere legitimează pe purtătorii de cuvânt și pe făuritorii de ideale.

Presă de dincoace de Carpați a tipărit numere speciale cu prilejul festivităților, ceea ce au făcut și câteva ziare din capitală.

Patria publică un luminos articol al dlui I. Agârbiceanu despre *Craicul Munților*. Două recenzii despre cărțile noii apărute cu acest prilej. Documentele maghiare inedite sunt foarte interesante, ca și scrisoarea lui Nicolae Bălășescu către Avram Iancu „marele prefect generariu al trușelor romane”, publicată de dl I. Lușăș. Observăm, că testamentul lui Iancu e reproduș cu data de 20 Decembrie 1858, iar nu 1850, ca la Șterca Șuluțiu. Care e data adevărată? În Decembrie 1850 Iancu era în Viena și nu în Câmpeni.

Infrățirea publică un articol *Avram Iancu* cu câteva caracterisări judicioase. Contribuție reală ne aduc datele scoase de un autor necunoscut din protocolul liceului din Zlatna, unde a studiat Iancu în anii 1837—41. Cu ajutorul lui Kovács Gyárfás, care a remarcat, cel dintâiu, aceste informații, se poate aprecia bineș cursul vieții sale dela vrâsta de 13—16 ani. Totuș aceste date ne-au adus și o deluzie: nici din ele nu aflăm data exactă (ziua și luna) a nașterii lui Iancu.

„*Iara Noastră*” publică strălucitul discurs al dlui Octavian Goga despre Avram Iancu. E pentru întâiadată, că un mare talent de poet, analizează vieța dramatică a eroului. *Caracteristica* dlui G. Bogdan-Duică e lapidară, ageră și scilpitoare. Interesante și celelalte articole, dintre cari remarcăm pe al dlui dr. E. Dăianu despre „un preot ardelean dela 48” care a văzut și auzit pe Iancu la a treia adunare din Blaj.

În numărul viitor ne vom ocupa de presa din Ardeal și din București.

După cât se va vedea, recolta nu e prea bogată în ceea ce privește biografia lui Avram Iancu. Dar ogorul s'a desțelenit și deacum suntem siguri, că unde se vor mai găsi date noi despre viforul anilor 48 și 49, nu vor mai rămâne ascunse, ci căutate de istorici, vor vedea mai curând lumina zilei, pentru a îmbogăți patrimoniul național.

S. D.

ECOURI. Cititorii noștri vor observa desigur că numărul de față al revistei are o înfățișare tehnică mai estetică, mai variată, mai atrăgătoare. Tiparul frumos impresionează plăcut ochiul, și materia se citește mai ușor. Litera înflorită te reține mai îndelung aplecat asupra paginilor. Încălzii sufletesti de interesul tot mai viu ce-l manifestă publicul intelectual față de mșcarea noastră, de ecoul îndepărtat ce la trezit pretutindeni Societatea de mâine, ne simțim îndemnați să introducem continuu ameliorări. Lumea este plictisită de certuri și agitațiuni, este setoasă după o atmosferă de pace și liniște, vrea operă pozitivă, vrea să și îmbogățească cunoștințele, și problemele cardinate ale zilelor de acum sunt cele sociale și economice...

Examenale profesorilor minoritari. Săptămâna aceasta s'au publicat rezultatele examinării profesorilor minoritari, convocați la cursuri, la Timișoara, Oradea-Mare, Sibiu, Cluj și Brașov. Acei dintre profesorii dela școlile minoritate ale statului, cari nu au corăspuns nici acum, vor fi scoși din învățământ pe ziua publicării examenului. Cei dela școlile confesionale vor fi pășuiți până la anul. Observăm, că numai profesorii examinați de comisiunea dela Timișoara au găsit că trebuie să protesteze mai violent contra examenului acestuia din limba română și din geografia, istoria și constituția românească. Ei, după ce nu au refuzat participarea la cursuri, s'au retras în bloc, afară de doi, dela examen, după ce comisiunea li-a comunicat întâi că nu găsește la ei cunoștințele necesare pentru a-i putea trece.

A cincea sesiune a Ligei Națiunilor. La Geneva s'a deschis a cincea sesiune a Ligei Națiunilor, la care vor participa și premierii englez și francez. D-l Macdonald a avut o întrevedere, la Paris, cu d-l Herriot, înainte de a merge la Geneva. A cincea sesiune întrece în importanță toate celelalte sesiuni, din trecut, prin desbaterea pactului de garanție mutuală între statele care aparțin Ligei. Proiectul pactului de asistență mutuală și al pacturilor regionale au fost elaborate de Robert Cecil și Eduard Beneș. Propunerile lor au fost trimise guvernelor tuturor țărilor, dintre care, până la deschiderea sesiunii, s'au pronunțat contra pactului Anglia, Rusia sovietică, Canada, Germania, Iugoslavia, România. Pentru proiectul Cecil-Beneș au fost guvernele francez, polonez, cehoslovac. Răspunsul guvernelor va fi prezentat de către Beneș, care și ia sarcina de a susține ambele proiecte. România a refuzat proiectul într'un ultim consiliu de miniștri, argumentând cam la fel cu cele-

lalte guverne, că prin pactul propus de Ligă nu se dau destule garanții în cazul unui eventual atac. O altă problemă importantă pe care o va desbate actuala sesiune este aceea a trecerii cont olului militar, în țările învinse, asupra Ligei Națiunilor. România și-a armonizat părerea cu cele două state din Mica Antantă, în conferința dela Leiback.

Atitudinea României și Iugoslaviei față de Bulgaria. Ziarul „Prager Presse”, oficiosul ministerului de externe cehoslovac, publică în numărul său de alaltăeri știrea, că confeința ministrului nostru de externe cu ministrul de externe al Iugoslaviei, ținută deunăzi la Lubliana, a fost convocată pentru discutarea atitudinii ce vor avea-o România și Iugoslavia față de Bulgaria. De aceea a fost chemat telegrafic la Lubliana și atașatul militar al Iugoslaviei dela București d. general Ciolac Antici. Am socotit interesantă reproducerea acestei informațiuni, deoarece comunicatul ce s'a dat după conferință nu spune ce s'a discutat la această întrevedere. Ea este importantă mai ales pentru că e cunoscută răceala dintre Bulgaria și Iugoslavia, îndeosebi dela căderea lui Pasic, iar dealtă parte relativa înțelegere cu care guvernul din Sofia tratează statul român.

O rușine de neiertat. În însuflețirea ne mai pomenită care a domnit la Tebea și Baia de Criș, poate puțin au avut răgaz să observe îngrijorarea populației locale de frica bandiților, cari și-au înțejit operațiunile tocmai în preziua serbărilor. Cu două-trei zile înainte de serbări toată regiunea Hălmaului până dincoace de Brad au trebuit cutierate de agenți secreți și jandarmi, pentru că două cete de bandiți au găsit de cuvînt să atragă atenția dela marele comemorat asupra odioaselor lor persoane. În altă țară, unde se presupune hojilor și bandiților o oare care cinste, nici hoții și bandiții cei cu mai puțină inimă nu și-ar fi permis o asemenea insultă. Pentru aceasta, bandei prinsă la Brad, și bandei din munți urmărită încă, merită să li-se administreze o lecție în plus. Aceștia nu mai sunt haiduci, cum li-a plăcut unor ziare să califice pe bandiții răsăriți în timpul din urmă ca cîmperele.

Ungurii și comemorarea lui Avram Iancu. Serbările organizate săptămâna aceasta cu ocazia centenarului nașterii lui Avram Iancu ni-au adus în afară de reușita uneia din cele mai strălucite manifestări românești, și o satisfacție deosebită în urma aprecierilor înțelegătoare ale minorității maghiare la adresa lui Avram Iancu. Ziarele unguerești din Ardeal au salutată unison pe luptătorul pentru libertate și egalitate, unindu-se cu noi la sărbătoarea acesteia. Încă nu știm impresia produsă în Ungaria. Poate ele vor fi în nota invecivelor aruncate lui Avram Iancu în cele mai multe publicațiuni maghiare. Oricum însă, gestul presei maghiare din Ardeal le va de gândit și le va face să înțeleagă, că totuș nu este prea bine să continue înainte cu exhibiția urii. Dacă nici gestul presei maghiare nu va convinge-o, cel puțin delegații celor trei săcui cari au depus o cunună pe mormântul lui Iancu în ziua întâia a serbărilor, le va aminti că populația maghiară din Ardeal, cel puțin partea înțeleaptă, a experimentat că ura nu este bună la nimic.

SĂPTĂMÂNA ECONOMICĂ

PRIMA EXPOZIȚIE ZOOTEHNICĂ A ARDEALULUI ȘI BANATULUI

Expoziția zootehnică va avea loc la Cluj în zilele de 12, 13 și 14 Septembrie. După Târgul de Mostre aceasta va fi o năuă și tototât de importantă manifestare economică românească. Apreciind binefacerea pe care o expoziție zootehnică le prezintă atât din punct de vedere practic, contribuind la progresul uneia din cele mai bogate ramuri de producție națională, cât și din punct de vedere moral, întrucât va întruni vizitatori, în mare majoritate țărani, din toate colțurile țării, cari vor putea astfel să se cunoască mai mult, — ne-am adresat dlui Tiberiu Cristea, directorul regional zootehnic și vicepreședintele comitetului executiv al Expoziției. Dsa a binevoit să dea presei următoarele lămuriri: „În toate țările civilizate se obișnuiește să se țină la intervale de 5—6 ani expoziții zootehnice, pentruca să se vadă starea de dezvoltare la care a ajuns în aceste răstimpuri creșterea animalelor domestice.

Aceste expoziții pedeoparte servesc ca stimulent pentru crescători, deoarece sunt însoțite de premii frumoase, pe de altă parte dau indicațiuni autorităților pentruca acestea să știe ce dispozițiuni sunt a se lua întru asigurarea progresului convenit în această direcție și-a se încuraja sporirea acestei bogății naționale”.

La noi, și mai ales după reforma agrară, importanța unor asemeni expoziții este și mai mare deoarece marile crescători de animale, cari alimentau comunele cu reproducători selecți, ca: armăsari, tauri, berbeci, s'au desființat și așa rolul lor în privința îmbunătățirii creșterii și rasei animalelor domestice, trebuie împlinit de micii crescători. În consecință expozițiile zootehnice regionale, vor arăta micilor crescători, direcția ce trebuie să urmeze pentru a-și asigura un beneficiu cât de mare prin creșterea animalelor domestice. Totodată ele vor pune în curent pe micii crescători cu isoarele de unde-și pot cumpăra animalele cele mai selecte pentru îmbunătățirea animalelor proprii.

Dela terminarea războiului încoace, prima expoziție similară s'a aranjat la Iași în 1923 având un caracter regional pentru Moldova întregită (Bucovina, Basarabia și Moldova). În Ardeal ultima expoziție zootehnică a avut loc în 1910, fiind aranjată de Asoc. Agrară ardeleană.

În orice caz, pe când la Expozițiile aranjate de această Asociație, deabia luau parte câte 8—10 județe, la Expoziția din anul acesta, vor lua parte toate cele 22 județe ale Ardealului și Banatului.

Comitetul permanent al Expoziției, constituit din toți prefecții și medicii veterinari primari de județ din Ardeal și Banat, sub înaltul patronaj al Alteței S. R. Prințul Carol și sub președinția de onoare a dlui ministru al agriculturii și domeniilor, voinde a face posibil tuturor micilor crescători, de-a lua parte la Expoziție, a hotărât să le acord o sumă de înlesniri. Așa se va plăti fiecăruia transportul animalelor dus și întors precum va da hrană gratuit animalelor pe timpul Expoziției. Afară de acestea, valoarea premiilor în bani, medalii de aur, argint și bronz atinge suma de 500.000 lei.

Toate animalele vor fi așezate în pavilioanele construite anume pentru acest

scop, în târgul de vite (lângă Abator) și cari pavilioane sunt terminate, lipsind numai ornamentațiile la cari se lucrează în prezent. Pentru construirea acestor pavilioane s'a investit aproximativ 1 milion lei. Cheltuielile se vor acoperi pe deoparte din subvenția de 400 mii acordată de Ministerul agriculturii, pe de alta din sumele cu cari contribuie fiecare comitet județean din Ardeal și Banat, precum și din alte încasări (taxe etc.) cari sunt însă foarte reduse.

Ministeriul agriculturii și domeniilor a atras atenția județelor din întreaga țară, ca să trimită oficial cât de mulți crescători la această expoziție. Pentru acesl scop a făcut o mare înlesnire vizitatorilor, obținând reducere de 75 la sută pe C. F. R.

La Expoziție, animalele vor fi astfel grupate, încât fiecare crescător să poată vedea exact, calitățile bune ale animalelor selecte. În acest scop se va redacta și un catalog în care vor fi trecute toate animalele ce vor fi expuse.

Afără de animale, Expoziția va avea și-o secție industrială, la care vor participa toate industriile cari stau în legătură directă sau indirectă cu creșterea animalelor domestice precum: fabrici de mașini agricole, pentru prelucrarea laptelui, mezeluri, etc., etc. Este interesant că Uzinele Reșița, cari n'au luat parte la Târgul de Mostre și-au rezervat locul necesar pentru a participa la Expoziția zootehnică.

Odată cu expoziția zootehnică va avea loc și un congres de zootehnie și igienă veterinară, care se va ocupa cu toate problemele cari privesc îndrumarea viitoare a creșterii animalelor domestice. Astfel, pe lângă specialiști, și micii crescători vor avea ocazie să cunoască atât teoretic cât și practic principiile mai noi științifice prin cari s'a asigurat în alte țări dezvoltarea creșterii animalelor domestice.

B. D. P.

— Deschiderea târgului de mostre din Cluj. Duminecă în 31 August a avut loc deschiderea solemnă a târgului de mostre din Cluj, organizat de Camera de Comerț de aici, cu deosebită solemnitate. Guvernul a fost reprezentat la deschidere prin d. M. Manoilescu director general al ministerului industriei și comerțului. Un imens număr de vizitatori din toate orașele Ardealului a onorat această inițiativă a Camerei de Comerț. În 2 Septembrie târgul a fost cercetat de familia regală care a primit foarte frumoase cadouri dela reprezentanții diferitelor industrii, de miniștri și foarte mulți intelectuali. Târgul de mostre este o eclatantă dovadă a capacității de producție a industriei indigene, în special a celei din Ardeal. N'a rămas firmă principală nereprezentată. Avem fabrici de mașini agricole (Rieger), de pielărie (Renner, Herma, Schönauer), industrie de fier (Industria Sârmei, Schiel), fabrici de textile (Gromen și Herbert, Scherg), motoare electrice, fabrici de sticlă, de spiritoase (Zell, Bogșza, Robin, Vinea), ș. a. N'au lipsit esanțilioanele de apă minerală și cremă de ghetă (Schmoll). Au plăcut mult produsele de porțelan calitate superioară ale fabricii Iris din Cluj, prima fabrică în acest fel din țară, atrăgând atenția tuturor asupra lucrurilor expuse. Fabricațiunile de ceramică merită deosebită mențiune. Expoziția de industrie casnică a dnei Ghibu, trei Barițiu, Caselor naționale din București și atelierului Furnica din Orăștie de sub conducerea dnei Florian este o dovadă

mai mult de gustul artistic al poporului nostru. Frumoasă a fost reclama institutului Ardealul de arte grafice și librărie (în formă de carte), și a tipografiei Lapkiadó. Infinit de multe firme mici, au decorat cu reclama lor târgul atât de succes. Prin numărul mare de tranșacțiuni ce se vor încheia sperăm că industria să iasă înviorată și capabilă de noui prosperări.

— Atragem cu insistență atenția proșilor, învățătorilor și intelectualilor satelor în general, ca la rândul lor să îndemne sătenii să viziteze în număr cât mai mare Expoziția Zootehnică ce se ține în Cluj în zilele de 12—14 Septembrie sub patronatul Prințului Carol. Reducerea de 75 la sută pe căile ferate și alte înlesniri, reduc la prea puțin suma cheltuielilor. E un prilej de învățături atât de bun, această Expoziție, încât ar fi păcat să se soape țărănimia noastră.

— La Expoziția Zootehnică din 12—14 Septembrie, amatorii de sport și senzații vor avea prilejul să vadă o rară atracție: Luptă între cârni și vulpi în vizuini artificiale, construite pe sub pământ. Câinele ce va învinge mai curând va fi premiat. Jocul este foarte pasionant și poate da loc la parinzi. Vom da la timp descrierea acestui joc.

— A. Sa Regală Principele Carol va deschide personal expoziția și congresul de zootehnie și igiena veterinară care se vor ține la Cluj în zilele de 11, 13, 14 Septembrie. A. Sa va sta tot timpul cât va dura expoziția la Cluj, decernând personal și premiile.

— Ministerul de Agricultură arată totată sollicitudinea pentru reușita expoziției zootehnice din Cluj. Astfel a acordat în mod gratuit cele 400 de medalii (aur, argint și aramă) cari se vor acorda animalelor celor mai frumoase. În acelaș timp a mai acordat tot gratuit și cele 1000 de diplome.

— Uzinele Reșița vor expune la expoziția zootehnică din Cluj pe un teren de 40 m², numeroase mașini și unelte agricole, produse în țară.

— Direcțiunea generală a C. F. R. a dat ordin tuturor direcțiunilor regionale din țară ca toate transporturile de animale destinate expoziției zootehnice din Cluj să fie expediate cu precădere.

— Certificatele pentru reducerea de 75 la sută pe C. F. R. necesare vizitatorilor expoziției zootehnice au fost expediate județelor. Vizitatorii le pot obține dela serviciile veterinare județene și de plasă.

Vizitați
târgul de mostre
din Cluj!

FABRICELE DE POSTAV
din Sibiu și Cîsnădie

GROMEN & HERBERT

anunță că pe întreg timpul
TÂRGULUI de MOSTRE din CLUJ

își expun toate produsele și le des-
fac în magazinul din Calea Regele
Ferdinand Nr. 13, cu prețuri foarte
avantajoase exclusiv în acest timp.

FABRICA DE CELULOZĂ
BRAȘOVEANĂ
SOCIETATE ANONIMA

ZĂRNEȘTI

FABRICA DE BERE S. A. DIN TURDA

FABRICAȚIA SPECIALĂ
COROANA

bere nutritoare din malț dublu
și

GLORIA

berea cea mai gustoasă și renumită

Fabrica : TURDA

Deposit general : CLUJ, Calea Dorobanților No. 11

Vreți să cunoașteți Ardealul sub aspectele sale sociale și economice ?

TARIFUL RECLAMELOR :

	Lei
0 pagină	4000—
Jum. pagină	2000—
Un sfert de pagină	1000—
0 optime „ „	500—
0 șaisprezecime „ „	250—

La republicare acordăm
reduceri de 40, 50 și 60%.

REVISTA **SOCIETATEA DE MÂINE**

este informatorul cel mai obiectiv al tuturor puterilor de muncă și bogăție din cuprinsul regiunii ciscarpatine.

Vechiul regat și celelalte provincii au tot interesul să știe ce se petrece în Ardeal. Abonați „Societatea de mâine“ mare publicație săptămânală, apelați la publicitatea paginilor ei.

"IRIS"

SOCIETATE ANONIMĂ
ROMÂNĂ PENTRU
INDUSTRIA
CERAMICĂ

BIROUL CENTRAL :
CLUJ, CALEA REGELE
FERDINAND 38
TELEFON
6-39

CAPITAL
SOCIAL DEPLIN VĂRSAT :
LEI 12,000 000

IRIS este în întreaga Româniă prima și singura fabrică pentru fabricarea porțelanului, ce se impoartă până în prezent din străinătate. — Produce și cărămizi refractare și sobe de faianță, de aceleași calități ca și în străinătate

Fondată în anul 1868 **FABRICILE
DE MAȘINI SOC. AN.
A. N. D. RIEGER**

Sibiu, Piața Lemnelor 5. și Târgul de Fân 1.

Telefon : Fabricile 252. Prăvălia I. 251.

Adresa telegrafică : Famarieg.

Toate solurile da mașini agricole ca : garnturi de trerat pentru mânăat cu mâna, cu cai și cu putere motorică, vânturâtrni, trioare, mașini de sâmanat porumb, greble de adunat fân și bucate, pluguri de diferite sisteme, mori pentru poame și struguri teascuri pentru poame, struguri și semințe uleioase simple și hidraulice.

Mașini textile că mașini de scârmânat lâna, lup scârmâna-tor, darac, piua și mașini de răsucit.

Pompe ca : pompe de ridicat, pompe „Fauler“ pentru zâmuri de gunoi, pompe aspirâtoarr, respingâtoare pentru construcțiuni un cilindri dubli. „Erika“ pompă cu lanț pentru fânteni, Piese de rezervă pentru toate mașinile.

Cel mai mare atelier de reparațiuni pentru construcțiuni de fier, instalațiuni de transmisiuni, roți dințate etc.

Construcțiuni de mori și unelte ca : roți pentru apă, scute pentru morari diverse piese pentru mori etc.

Turnătorie de fier și triburi se toarnă tot felul de p'ese din fontă pentru construcțiuni și mașinari după modelele proprii, sau modele străine, desenuri ori schișe dela cele mai mici până la 10.000 kg. o bucată, secțiune specială pentru tot felul de roți dințate. Secția specială pentru repararea locomotivelor și vagonelor.

Depozit de tutori de presiune, bucăți fasonate armături pentru fântâni, discuri pentru curele de transmisiuni de prima calitate, motoare de benzină, și vagonelor. gaz, fitting, cărbuni de piatră și cocs.

Mare depozit de cherestea toate solurile și dimensiunile în lemnări de construcțiuni, scânduri, lați etc.

Cele mai bine asortate magazii și prăvălii de fierărie.

La cerere servim oferte cu prețurile cele mai avantajoase.

RECLAMELE sunt cele ce apar

CELE MAI BINE PLASATE

in populară

revistă săptămânală **SOCIETATEA
DE MÂINE**

„VINEA“

S. A.

Pentru Comerțul
de vinuri și Derivatele lor

ALBA-IULIA

Sucursale: Arad și Tășnad

PAVILION BODEGA

FURNICA

ATELIER
DE TESĂTORIE DE LUCRURI
ROMĂNEȘTI

ORĂȘTIE

Jud. Hunedoarei

Propri tare : Victoria Colonel F orian și Mosara

Camera No. 38, etaj II.